844/2 N1500
51
საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკა

საქართველოს რესპუბლიკა

გამოდის 1990 წლის დეკემბრიდან № 16 (1032) შაბათი, 11 თებერვალი, 1995 წელი. ფასი 200 000 კუპონი

რეფორმების, ახალი კონსტიტუციის, სახალხო რეფერენდუმის და დემოკრატიული არჩევნების წელი

ედუარდ შევარდნაძის ინფორმაცია რესპუბლიკის პარლამენტს

საქართველოს საშინაო და საერთაშორისო მდგომარეობის, კრიზისის დაძლევისა და რეფორმების პროგრამის შესრულების მიმდინარეობის შესახებ. 1995 წლის 7 თებერვალი

I. კრიზისი და რეფორმები. მთავარი სტრატეგიული მიზნები 2000 წლამდე

ჩვენ დღეს ღრმა კრიზისისა და კარდინალური რეფორმების ეპოქაში ვცხოვრობთ. ეს ორი ცნება: რეფორმა და კრიზისი განსაზღვრავს ჩვენს დღევანდელ ყოფიერებას, ცნობიერებასა და ფსიქოლოგიას. საქართველო განიცდის დეპრესიას, კრიზისს, მაგრამ მშენებლობის პროცესში მყოფი სახელმწიფო, მისი საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლება, მუნიციპალური მმართველობის ორგანოები აკონტროლებენ სიტუაციას და გარკვეულ წარმატებებსაც აღწევენ ეროვნული ხსნისა და რეფორმების პროგრამის განხორციელებაში.

რესპუბლიკა იმყოფება მეტად პასუხსაგებ, რთულ, წინააღმდეგობრივ, გარდამავალ ისტორიულ ეტაპზე.

პირველი. მიმდინარეობს საზოგადოების ძირფესვიანი რეფორმა.

ერთი საზოგადოებრივი და სახელმწიფოებრივი წყობილება იცვლება სხვა წყობილებით, ტოტალიტარული სისტემა — დემოკრატიული წყობილებით, ვქმნით ახალ დემოკრატიულ, **ცივილიზებულ სამოქალაქო საზოგადოებას თავისი სტრუქტურებით.** მთავრდება მუშაობა საქართველოს კონსტიტუციის პროექტზე, რომელიც საფუძველი გახდება ახალი, ერთიანი, ძლიერი და დემოკრატიული საზოგადოების და სახელმწიფოს მშენებლობისა.

მეორე. მიმდინარეობს სახელმწიფო სისტემის კარდინალური რეფორმა.

ისტორიული გამოცდილება გვიჩვენებს, **რომ სამოქალაქო საზოგადოება შეუძლებელია სამართლებრივი სახელმწიფოს შექმნის გარეშე. ამიტომ ვაშენებთ საქართველოს ისტორიაში ფაქტობრივად პირველ, სრულფასოვან დემოკრატიულ სამართლებრივ-სახელმწიფოს.**

მესამე. ხელისუფლების ერთ-ერთ უმთავრეს სტრატეგიულ მიზანს წარმოადგენს **რადიკალური ეკონომიკური რეფორმების განხორციელება, თანამედროვე, ცივილიზებული, სოციალურად ორიენტირებული საბაზრო ეკონომიკის შექმნა,** საკუთრების მაღალეფექტიანი ფორმების განვითარება.

ეს სამი ძირითადი სტრატეგიული მიზანი ხორციელდებოდა 1994 წელს. ეს ძირითადი ტენდენციები კიდევ უფრო უნდა გაღრმავდეს და განვითარდეს 1995 წელს და გასრულდეს 2000 წელს.

მიმდინარე წლის ხელისუფლების ერთ-ერთი უმთავრესი ამოცანაა, ისევე როგორც წინა წლებში და მომავალში, — **საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა და შენარჩუნება,** რესპუბლიკის სუვერენიტეტის, თავისუფლების, დამოუკიდებლობის დაცვა, დემოკრატიის განმტკიცება, დამოუკიდებელი საშინაო და საგარეო პოლიტიკის, დიდი რეფორმების განხორციელება.

ძირითადი სტრატეგიული მიზნების მისაღწევად მეტნაკლები წარმატებით იბრძვიან პარლამენტი, მინისტრთა კაბინეტი, სახელმწიფოს მეთაური, ადგილობრივი, მუნიციპალური ორგანოები, ხელისუფლების მთელი სისტემა, ჯანსაღი პოლიტიკური ძალები, პრაქტიკულად საზოგადოების უდიდესი ნაწილი, მაგრამ კრიზისს თავი მაინც ვერ დავაღწიეთ.

დღეს ქვეყანაში შექმნილი ვითარების გამო პასუხისმგებელია ხელისუფლების ყველა განშტოება, ყველა სტრუქტურა და ქვედანაყოფი — პირველ რიგში საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლება, რეფორმების შტაბი, მერიები, გამგებლები, საკრებულოები, ყველა მინისტრი და პარლამენტარი.

ამთავითვე უნდა განვაცხადო: არც ხალხს, არც პირადად მე, როგორც ხალხის მიერ არჩეულ პარლამენტის თავმჯდომარეს, სახელმწიფოს მეთაურს, არც პარლამენტს და მინისტრთა კაბინეტს არ გვაკმაყოფილებს რეფორმების მიმდინარეობის მასშტაბები და ხარისხი, არც ანტიკრიზისული პროგრამის, მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციისა და სისტემური ცვლილებების პროგრამის განხორციელების დინამიკა და შედეგები, არც მოსახლეობის სოციალური დაცვის სისტემა და დონე. 1995 წელს და მომდევნო პერიოდში მდგომარეობის მკვეთრად გაუმჯობესების მიზნით საჯაროდ, პარლამენტისა და ხალხის სამსჯავროზე გამოგვაქვს რეფორმებისა და ანტიკრიზისული პროგრამის განხორციელების სტრატეგია და ტაქტიკა.

ამით საფუძველი ეყრება ახალ დემოკრატიულ ტრადიციას: სახელმწიფოს მეთაურის ყოველწლიურ ანგარიშს, მოხსენებას, მიმართვას პარლამენტისა და ხალხისადმი.

II. საშინაო პოლიტიკის ძირითადი პრობლემების შესახებ

1. ახალი კონსტიტუცია. (1921 წლის კონსტიტუციის ახალი რედაქცია). ახალი კონსტიტუციური წყობილება. ახალი დემოკრატიული, სამართლებრივი სახელმწიფო.

დღეს მოქმედებენ სახელმწიფოებრივი სტრუქტურები, რომლებიც 1992 წლის 6 ნოემბრის „სახელმწიფო ხელისუფლების შესახებ“ კონსტიტუციური კანონის საფუძველზე შეიქმნა. გარდამავალ ეტაპზე მათ ძირითადად გაამართლეს თავისი დანიშნულება, თუმცა შესაძლებლობის მაქსიმუმი ვერ გააკეთეს.

კანონი ხელისუფლების შესახებ, რომელიც გამოხატავს 1921 წლის კონსტიტუციის სულისკვეთებას, დღესაც მოქმედებს, მაგრამ ცხოვრება თავისას მოითხოვს, დღის წესრიგში აყენებს ახალი კონსტიტუციის მიღების საკითხს. დროებითი კანონით წინსვლა შეუძლებელია.

მუშაობს საკონსტიტუციო კომისია, რომლის თავმჯდომარეობა რესპუბლიკის პარლამენტმა მე დამაკისრა. როგორც ზემოთ აღვნიშნე, ახალი კონსტიტუციის პროექტზე მუშაობა დასასრულს უახლოვდება. მალე, საკონსტიტუციო კომისიაში განხილვის შემდეგ, გამოქვეყნდება კონსტიტუციის პროექტი. კონსტიტუციას განიხილავს და დაამტკიცებს პარლამენტი. ეს იქნება ისტორიული მნიშვნელობის მოვლენა.

ახალი კონსტიტუცია მყარ საძირკველს **ჩაუყრის დემოკრატიული სამართლებრივი სახელმწიფოს აღმშენებლობას.**

მე უახლოეს მომავალში ცალკე მექნება ამ საკითხზე საკმაოდ ვრცელი მოხსენება, ამიტომ დღეს ახალი კონსტიტუციის პრობლემებზე სიტყვას არ გავაგრძელებ, გამოვთქვამ მხოლოდ რამდენიმე მოსაზრებას. **პირველი.** კონსტიტუციაში გათვალისწინებული იქნება, **ერთი მხრივ,** ჩვენი ქვეყნის სახელმწიფოებრივი, სამართლებრივი განვითარების როგორც ისტორიული, ასევე თანამედროვე თავისებურებები, . **მეორე მხრივ,** მსოფლიოს მოწინავე ქვეყნების მსოფლიო კონსტიტუციონალიზმის გამოცდილება, საერთაშორისო ექსპერტებისა და ორგანიზაციების რეკომენდაციები.

ქართული კონსტიტუციური დოქტრინის ერთ-ერთი მთავარი ამოსავალი დებულება ის არის, რომ დემოკრატიული, სამართლებრივი სახელმწიფოს, ცივილიზებული სამოქალაქო საზოგადოების, სოციალურად ორიენტირებული საბაზრო ეკონომიკის ფორმირება შესაძლებელი იქნება მხოლოდ და მხოლოდ ძლიერ დემოკრატიულ სახელმწიფოში, ძლიერი საპრეზიდენტო და საპარლამენტო ხელისუფლების ფუნქციონირების პირობებში.

საქართველოს სახელმწიფოებრივი აღმშენებლობის მიზანი დემოკრატიული კონსტიტუციური სახელმწიფოა, სადაც ადამიანის საყოველთაო უფლებები და თავისუფლებები გარანტირებულია.

III. ცივილიზებული, ჰუმანური, სამოქალაქო საზოგადოება

1. პარლამენტისა და პრეზიდენტის მომავალი არჩევნები. ახალი საარჩევნო კანონი. ახალი ცენტრალური და ადგილობრივი საარჩევნო კომისიები.

მიმდინარე წელს ახალი კონსტიტუციის მიღებით რესპუბლიკა, როგორც აღვნიშნეთ, მყარ, ისტორიულ საფუძველს ჩაუყრის საქართველოს ისტორიაში პირველი სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირებას.

დემოკრატიული საქართველო აშენებს სამართლებრივ სახელმწიფოს, სადაც ერთი მხრივ, კონსტიტუციურად გამიჯნულია საკანონმდებლო აღმასრულებელი და სასამართლო ხელისუფლება, ხოლო, მეორე მხრივ, დემოკრატიის პრინციპების თანახმად ერთმანეთისგან ასევე გამიჯნული და დამოუკიდებელი არიან სამართლებრივი სახელმწიფო და ღია სამოქალაქო საზოგადოება.

ეს ყველაფერი ემსახურება ადამიანის ფუნდამენტური, საყოველთაოდ აღიარებული უფლებების და თავისუფლებების დაცვასა და რეალიზაციას.

კანონი „სახელმწიფო ხელისუფლების შესახებ“ განვლილი ორი წლის განმავლობაში იყო საზოგადოებისა და ხელისუფლების ნორმალური ურთიერთმიმართების ძირითადი მარეგულირებელი ფაქტორი.

შეიძლება ითქვას, რომ თანამედროვე ეტაპზე ქვეყანა კონსტიტუციური წყობილების ფაქტობრივი და იურიდიული ფორმირების საწყის პერიოდშია.

ამ კონსტიტუციურ კანონს, როგორც ვთქვით, მიმდინარე წელს შეცვლის ახალი კონსტიტუცია, საპარლამენტო და საყოველთაო სახალხო განხილვის შედეგად. ახალი კონსტიტუციის საფუძველზე უნდა მოხდეს მიმდინარე წელს პრეზიდენტის, ორპალატიანი პარლამენტის, რეგიონული, ადგილობრივი მუნიციპალური ორგანოების არჩევნები, ახალი მინისტრთა კაბინეტის ფორმირება, კონსტიტუციური და უმაღლესი სასამართლოების ჩამოყალიბება, ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული მოწყობა და სხვა უმნიშვნელოვანესი სახელმწიფო ღონისძიებების გატარება.

დღეს მოქმედ საარჩევნო კანონს ბევრი ხელაღებით აკრიტიკებს, თუმცა ავიწყდებათ რა პირობებში შეიქმნა იგი. იმისათვის, რომ წინა არჩევნებში ფართო პოლიტიკური სპექტრი გამოსულიყო პოლიტიკურ ასპარეზზე, არჩევნების დებულებაც და მისი მთელი სისტემაც ამ მიზანს დაექვემდებარა. ფაქტობრივად, პრივილეგირებული პირობები შეიქმნა მრავალი მცირერიცხოვანი და არც თუ ისე გავლენიანი პოლიტიკური პარტიისათვის. ეს აუცილებელი იყო დემოკრატიის განვითარების იმ ეტაპისთვის. ამჟამად კი პოლიტიკაში გამოიკვეთა პოლიტიკურ ძალთა გამსხვილება-გაერთიანების აშკარა ტენდენცია. დემოკრატია ახალ, უფრო მაღალ ეტაპზე ავიდა. ამიტომ, საარჩევნო კანონი შემდგომ დახვეწას საჭიროებს.

ვფიქრობ, ახალი საარჩევნო კანონი უნდა მივიღოთ, ახალი ცენტრალური და ადგილობრივი საარჩევნო კომისიები უნდა შევქმნათ.

ეს აუცილებელია ახალი კონსტიტუციის მიღების შემდეგ.

1995 წელი ერთ-ერთი ყველაზე ისტორიული წელიწადი იქნება საქართველოს უახლეს ისტორიაში. ეს იქნება დიდი რეფორმების, კონსტიტუციის, სახალხო რეფერენდუმის, პარლამენტისა და პრეზიდენტის არჩევნების წელიწადი.

IV. საკანონმდებლო ხელისუფლების, პარლამენტის როლი რეფორმებისა და ანტიკრიზისული პროგრამის განხორციელებისათვის ბრძოლაში

დასასრულს უახლოვდება საპარლამენტო მუშაობის სამწლიანი ციკლი. ბუნებრივია, არის სურვილი გადავხედოთ განვლილ გზას, რა გაკეთდა, რა ვერ გაკეთდა, რა უნდა ვაკეთოთ.

ჩვენი პარლამენტი, როგორი წინააღმდეგობრივიც უნდა იყოს საზოგადოების შეხედულება ამ ინსტიტუტზე, მაინც ჩვენი დიდი დემოკრატიული მონაპოვარია.

საპარლამენტო მუშაობის ძირითადი პრინციპი ანალიზი და კრიტიკაა. ჩვენც კრიტიკულად, ანალიტიკურად უნდა მივუდგეთ პარლამენტის საქმიანობის შეფასებას, მაგრამ არ შევცდები, თუ ვიტყვი, რომ, მიუხედავად უმძიმესი კრიზისისა, კრიტიკულ ვითარებაშიც პარლამენტი მაინც სახელმწიფოებრივი ინტერესების სიმაღლეზე იყო.

გასული წლის გაზაფხულსა და შემოდგომაზე ჩატარდა პარლამენტის 85 პლენარული სხდომა, მიღებულია 41 კანონი და 180 დადგენილება. ბევრია ეს თუ ცოტა? ცოტა, რადგანაც კანონთა ეს ბლოკი ვერ პასუხობს გარდამავალი პერიოდის, დიდი რეფორმების ყველა აუცილებელ მოთხოვნას, ვერ ავსებს „სამართლებრივ ვაკუუმს“, ვერ ქმნის სათანადო სამართლებრივ ბაზას.

ჯერ კიდევ 1994 წლის მაისში პარლამენტისადმი მიმართვაში მივუთითე უახლოეს პერიოდში აუცილებლად განსახილველ კანონპროექტთა შესახებ. პარლამენტმა მიიღო შესაბამისი დადგენილება ამ საკითხზე.

იმ დოკუმენტში მოცემული იყო ახალი ეკონომიკური და სამართლებრივი ურთიერთობების ჩამოყალიბებისათვის აუცილებლად მისაღები 33 კანონპროექტის ნუსხა. სამწუხაროდ, ამ კანონპროექტებიდან დღეისათვის მიღებულია მხოლოდ ერთი — „კანონი მეწარმეების შესახებ“.

უფრო მეტი, საშემოდგომო სესიის კალენდარული სამუშაო გეგმის შესაბამისად უნდა განხილულიყო 42 კანონპროექტი, რომელთაგანაც მიღებულია მხოლოდ 3 კანონი, გეგმის გარეშე კი — 18 კანონი.

მე პარლამენტისადმი ჩემს მიმართვაში ვამბობდი და ახლაც ვიმეორებ, დღეს ქვეყნის ცხოვრებაში ის პერიოდია, როცა ხელისუფლებამ, ურთულესი პოლიტიკური და სოციალური პრობლემების მოგვარებასთან ერთად, გადაუდებელი ზომები უნდა მიიღოს ახალი ეკონომიკური და სამართლებრივი ურთიერთობების ჩამოსაყალიბებლად.

ამასთან, საგულისხმოა, რომ სამართალშემოქმედება აშკარად ჩამორჩება ცხოვრებას, ჩვენი საზოგადოების მოთხოვნებს. სამართლებრივი მოწესრიგების მიღმა დარჩენილია უმნიშვნელოვანესი ქონებრივი და არაქონებრივი, ორგანიზაციული, ხელისუფლებითი ურთიერთობები, რაც არსებით ბარიერებს უქმნის ეკონომიკურ რეფორმას. ქვეყანაში სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირებისათვის ხელშემწყობი პირობების შექმნას.

პირველ რიგში ლაპარაკია ისეთ კანონებზე, რომელთა გარეშეც წარმოუდგენელია **საბაზრო ეკონომიკაზე დაჩქარებული გადასვლის სრულყოფილი განხორციელება.**

მთავრობამ პარლამენტში წარმოადგინა სამი სხვადასხვა ციკლის კანონპროექტები, რომელთა განხილვას პარლამენტმა განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაუთმოს. **კანონპროექტთა პირველი ციკლი** შეეხება უშუალოდ ეკონომიკურ ურთიერთობებს. ამავე ციკლს განეკუთვნება აგრარულ ურთიერთობათა მომწესრიგებელი სამართლებრივი აქტები, რომელთა მიღებას სასიცოცხლო ეკონომიკური და სოციალური მნიშვნელობა აქვს. ასეთია პირველ რიგში კანონი „მიწის საკუთრების შესახებ“ და სხვა.

მისაღებ კანონპროექტთა მეორე ციკლს განეკუთვნება ის კანონპროექტები, რომლებიც შეიცავენ მატერიალურ ურთიერთობებში სამეურნეო სუბიექტების უფლებების დაცვის საპროცესო სამართლებრივ გარანტიებს.

მისაღები აქტების მესამე ციკლს განეკუთვნება ის კანონები, რომლებმაც ქვეყნის მიერ არჩეული დემოკრატიული კურსის შესაბამისად უნდა მოაწესრიგონ ხელისუფლებითი ურთიერთობები. ეს არის „სახელმწიფო სამსახურის“, „სახელმწიფო საიდუმლოების“, „პოლიტიკური პარტიების შესახებ“ და მრავალი სხვა კანონპროექტი.

პარლამენტმა თავისი უფლებამოსილების პერიოდში უნდა შეძლოს აგრეთვე კოდიფიცირებული სამართლებრივი აქტების — კოდექსების მიღება. მისაღებია ახალი სამოქალაქო სამართლის, სისხლის სამართლის, შრომის სამართლის, სისხლის და სამოქალაქო სამართლის საპროცესო, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსები.

ამ დიდი სამუშაოს გადაუდებელ შესრულებას ჩვენი ქვეყნისათვის ურთულეს პერიოდში ისტორიული მნიშვნელობა აქვს.

მზად ვარ აქტიურად ვითანამშრომლო ყველა კომისიასთან, ფრაქციასთან, ცალკეულ პარლამენტარებთან კანონშემოქმედებითი პროცესის დაჩქარების მიზნით.

საჭიროა პარლამენტმა უახლოეს პერიოდში მკვეთრად გარდაქმნას კანონშემოქმედებითი საქმიანობა.

გვაიმედებს პარლამენტის „საშემოდგომო სემესტრის“ შედეგები. ახალი რეგლამენტის მიღებამ გაცილებით ქმედითი გახადა საპარლამენტო საქმიანობა. მიღებულია კანონები „ეკონომიკური და სოციალური განვითარების ინდიკატორული დაგეგმვის საფუძვლების შესახებ“, „კავშირგაბმულობის შესახებ“, ფუნდამენტური კანონი „მეწარმეობის შესახებ“, „მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების განვითარების შესახებ“, და ა. შ. დამტკიცდა რესპუბლიკის მეოთხე კვარტალის ბიუჯეტი, შემდეგ კი 1995 წლის ბიუჯეტი.

თუმცა, მაინც ვერ ამოვავსეთ ის სამართლებრივი ვაკუუმი, რომელიც ხელს უშლის უცხოელ ინვესტორებს უფრო თამამად დააბანდონ კაპიტალი საქართველოს ეკონომიკაში და არ არის მიღებული სხვა მნიშვნელოვანი კანონები. მხედველობაში მაქვს პირველ რიგში კანონი „კორუფციასთან და ეკონომიკურ დამნაშავეობასთან ბრძოლის შესახებ“, „უკანონო შეიარაღებული ფორმირებების შექმნისა და მათში მონაწილეობისათვის პასუხისმგებლობის შესახებ“, „მონოპოლიური საქმიანობისა და კონკურენციის შესახებ“, „ტერორიზმთან ბრძოლის შესახებ“, „ნარკომანიისა და ნარკობიზნესის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ“ და სხვა.

დიდი რეფორმების სამართლებრივი ბაზით უზრუნველყოფის დარგში განსაკუთრებული პასუხისმგებლობა ეკისრება ყველა საპარლამენტო კომისიას, მაგრამ პირველ რიგში იურიდიულ კომისიას, ეკონომიკურ საკითხთა კომისიას, საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიას, აგრარულ კომისიას, მრეწველობის, ენერგეტიკის, ტრანსპორტის, კავშირგაბმულობისა და კომუნალური მეურნეობის კომისიას და სხვა საპარლამენტო სტრუქტურებს.

უნდა სრულყოფილ იქნეს, ერთი მხრივ, საკანონმდებლო ხელისუფლებისა, პარლამენტისა და აღმასრულებელი ხელისუფლების — მინისტრთა კაბინეტის და, მეორე მხრივ, მუნიციპალური, ადგილობრივი, რეგიონული მართვის ორგანოების საქმიანობის ურთიერთკოორდინაციის სისტემა, სტილი, ფორმები და მეთოდები კრიზისის დაძლევისა და რეფორმების განხორციელების დარგში. საჭიროა პარლამენტის ხელისუფლებისა და მმართველობის ცენტრალურ და ადგილობრივ ორგანოთა რეფორმების კომისიამ უფრო ნაყოფიერად იმუშაოს ამ მიმართულებით.

პარლამენტის მუშაობის გაუმჯობესებაში დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მისი აპარატისა და კვლევითი სამსახურების ქმედითობის ამაღლებას.

საქართველოს პარლამენტთან ორი სამეცნიერო სტრუქტურა არსებობს: საქართველოს პარლამენტის დემოკრატიული აღმშენებლობისა და პოლიტოლოგიის ინსტიტუტი და საპარლამენტო კვლევის ცენტრი. ინსტიტუტთან ფუნქციონირებს სპეციალური ქვედანაყოფი — პარლამენტოლოგიის ცენტრი, რომელიც მსოფლიო საპარლამენტო დემოკრატიის პრობლემების შესწავლით არის დაკავებული.

დასახელებები საკმაოდ შთამბეჭდავია, მაგრამ მათი საქმიანობის კონკრეტულ შედეგებზე მსჯელობა ძნელია, რადგანაც ამ წარმონაქმნთა ცალკეული სტრუქტურები არა მარტო პერსონალური შემადგენლობით, არამედ შინაარსობრივადაც შორს ვერ გასცდნენ საბჭოური პერიოდის თეორიული თუ პრაქტიკული საქმიანობის ამოსავალ წერტილებს.

აუცილებლად მიგვაჩნია ამ ცენტრების მოდერნიზება, მათი მაღალი კვალიფიკაციის კადრებით დაკომპლექტება, ახალგაზრდა სპეციალისტების მოზიდვა.

მომავლისათვის, თუ კონსტიტუციურად გადაწყდება ჩვენში **ბიპარლამენტარიზმის დამკვიდრება,** შესაძლებელი იქნება ზემოაღნიშნული ორი სამეცნიერო ცენტრის ცალ-ცალკე პარლამენტის პალატებისათვის დაქვემდებარება.

უნდა გაუმჯობესდეს საპარლამენტთაშორისო კავშირურთიერთობები, პირველ რიგში დსთ-ს ქვეყნების, ასევე ევროპისა და ამერიკის, შავი ზღვის აუზის სახელმწიფოების, მსოფლიოს პარლამენტებთან.

საქართველოს პარლამენტი კონსტრუქციულ როლს ასრულებს რესპუბლიკის საშინაო და საგარეო პოლიტიკის შემუშავებაში, სამართლებრივი სახელმწიფოს, სამოქალაქო საზოგადოების მშენებლობაში, ფუნქციონირებს როგორც უზენაესი კანონშემოქმედებითი, წარმომადგენლობითი და საკონტროლო ორგანო.

1995 წელი, როგორც ვთქვით, ახალი პარლამენტის არჩევნების წელიწადია. ეს არჩევნები დიდი კონსტიტუციური და საპარლამენტო რეფორმების განხორციელებას ნიშნავს.

არჩევნებისათვის აქტიურად ემზადებიან პოლიტიკური ძალები, სხვადასხვა სახის მოძრაობები, პოლიტიკური ორგანიზაციები და გაერთიანებები.

ჩვენი უახლოესი ამოცანა, როგორც უკვე ითქვა, ქვეყნის განვითარების დღევანდელი ეტაპის ინტერესების ადეკვატური საარჩევნო კანონისა და დებულების შემუშავებაა. კონსტიტუციის პროექტზე მუშაობის დამთავრების შემდეგ დაუყოვნებლივ უნდა შევუდგეთ ამ საქმიანობას.

V. აღმასრულებელი ხელისუფლების — მინისტრთა კაბინეტის როლი კრიზისის დაძლევასა და რეფორმების განხორციელებაში.

ცენტრალურმა აღმასრულებელმა ხელისუფლებამ, მინისტრთა კაბინეტმა სახელმწიფოს მეთაურის ბრძანებულებით შეიმუშავა კრიზისის დაძლევის, ეროვნული ხსნისა და რეფორმების, სტაბილიზაციისა და სისტემური ცვლილებების მაკროეკონომიკური პროგრამა. ბევრი რამ გაკეთდა მისი განხორციელებისათვის, მაგრამ მაინც პირდაპირ უნდა ითქვას, რომ, სამწუხაროდ, მინისტრთა კაბინეტის, სამინისტროებისა და უწყებების, ადგილობრივი, მუნიციპალური ხელისუფლების საქმიანობა, ისევე როგორც პარლამენტის საქმიანობა ამ პროგრამების შესრულებისათვის ჯერჯერობით არადამაკმაყოფილებელია.

საჭიროა ამ სფეროში, და არა მხოლოდ ამ სფეროში, მინისტრთა კაბინეტისა და პარლამენტის საქმიანობის უკეთ კოორდინირება.

ანტიკრიზისული პროგრამის განხორციელებისათვის აუცილებელი კანონებისა და კანონქვემდებარე აქტების მომზადების გეგმა შესრულებული არ არის, მიუხედავად სახელმწიფოს მეთაურის ბრძანებულებისა და მინისტრთა კაბინეტის შესაბამისი დადგენილებისა. ამის შედეგად ფერხდება რეფორმები, დროზე არ ყალიბდება სათანადო სამართლებრივი ბაზა.

პარლამენტს დღესაც არა აქვს განხილული და მიღებული მინისტრთა კაბინეტის, იუსტიციის სამინისტროს მიერ 1994 წლის I კვარტალში წარდგენილი კანონპროექტები: „თამასუქის შესახებ“, „ჩეკის შესახებ“, „სავაჭრო პალატის შესახებ“, III კვარტალში წარდგენილი პროექტი — „ნოტარიატის შესახებ“, IV კვარტალში წარდგენილი პროექტი — „სახელმწიფო სამსახურის შესახებ“. ეს ერთი მხრივ. მეორე მხრივ, თვითონ მინისტრთა კაბინეტი, იუსტიციის სამინისტრო ვალშია პარლამენტის წინაშე: სამთავრობო კომისიას და სამინისტროს არა აქვთ წარმოდგენილი „საქართველოს სამოქალაქო სამართლის კოდექსის“ პროექტი, დროზე ვერ მოამზადა იუსტიციის სამინისტრომ პროექტი ბრძანებულებისა „სახელმწიფო რეესტრის შესახებ“ და სხვ.

იმავე დროს, უნდა აღინიშნოს, რომ პარლამენტისა და მინისტრთა კაბინეტის, კერძოდ, იუსტიციის სამინისტროს ნაყოფიერი თანამშრომლობის ნიმუშია „კანონი მეწარმეთა შესახებ“, „კანონი იჯარის შესახებ“ და სხვ.

ეკონომიკის სამინისტრომ პარლამენტს წარუდგინა კანონპროექტები: „გირავნობის შესახებ“, „მომხმარებელთა დაცვის შესახებ“, „საინვესტიციო საქმიანობის შესახებ“, „კონცესიების შესახებ“, „სახელმწიფო ქონების მართვის უფლებამოსილების გამიჯვნის შესახებ“, მაგრამ პარლამენტს ისინი ჯერაც არა აქვს განხილული.

იმავე დროს ეკონომიკის სამინისტრომ დროზე ვერ წარმოადგინა პარლამენტში კანონპროექტები „გაკოტრების შესახებ“, „თავისუფალი ეკონომიკური ზონის შესახებ“, „მონოპოლური საქმიანობისა და კონკურენციის შესახებ“.

ფინანსთა სამინისტრომ დროულად არ დაამუშავა კანონპროექტები „სატრანზიტო გადასახადის შესახებ“, „სააუდიტო საქმიანობის შესახებ“, „ბირჟისა და საბირჟო საქმიანობის შესახებ“, „სავალუტო რეგულირებისა და სავალუტო კონტროლის შესახებ“, „კრედიტების შესახებ“, „სახელმწიფო სუბსიდიების შესახებ“, დროზე არ შემოიტანა პროექტი ცვლილებებისა და დამატებებისა კანონში „ფულად-საკრედიტო რეგულირების შესახებ“. ფინანსთა სამინისტრომ წარმოადგინა, მაგრამ პარლამენტს ჯერ არ მიუღია „კანონი ფასიანი ქაღალდების მიმოქცევისა და საფონდო ბირჟების შესახებ“.

ნაცვლად „კანონისა სახელმწიფო ბირჟის შესახებ“, მიღებულია სამთავრობო დადგენილება.

სოფლის მეურნეობისა და კვების მრეწველობის სამინისტრომ, კერძოდ, მიწის რესურსებისა და მიწის კადასტრის დეპარტამენტმა მოამზადა კანონპროექტი „მიწათსარგებლობის საფასურის შესახებ“, მაგრამ პარლამენტმა ის დროზე ვერ განიხილა. კანონის მიღების ნაცვლად გამოიცა სახელმწიფოს მეთაურის ბრძანებულება. პარლამენტმა დააგვიანა მისი განხილვა. დრო კი არ ითმენდა, რეფორმები ფერხდებოდა, ამიტომ ოპერატიულად გამოიცა ბრძანებულება.

გარემოს დაცვის სამინისტრომ პარლამენტში შეიტანა კანონპროექტი „გარემოზე მავნე ზემოქმედების გადასახადის შესახებ“. პარლამენტს ეს კანონი არ მიუღია, სამაგიეროდ სამინისტროს კანონპროექტი „ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის გადასახადის შესახებ“ ჯერაც არა აქვს წარდგენილი პარლამენტში, თუმცა ვადა გასული წლის I კვარტალში ამოიწურა.

შრომისა და სოციალური დაცვის სამინისტრომ კანონპროექტი „სამუშაო დროის შესახებ“ შარშანწინ წარმოადგინა, ხოლო კანონპროექტი „საპენსიო უზრუნველყოფის შესახებ“ შარშან, მაგრამ პარლამენტს ისინი ჯერჯერობით არ მიუღია.

გეოლოგიისა და გეოდეზიის დეპარტამენტმა წელიწადზე მეტია, რაც წარმოადგინა კანონპროექტი „წიაღის შესახებ“. ის დღესაც არ არის მიღებული.

სტანდარტიზაციის, მეტროლოგიისა და სერტიფიკაციის დეპარტამენტმა დაამუშავა პროექტი ბრძანებულებისა „ხარისხის შესახებ“, მაგრამ ის დღემდე არ არის მიღებული. ნაცვლად „კანონისა სტანდარტიზაციისა და სერტიფიკაციის შესახებ“ მიღებულია ბრძანებულება.

საგადასახადო ინსპექციამ დააგვიანა „საწარმოთა სახელმწიფო რეგისტრაციისა და სამეწარმეო საქმიანობის რეგისტრაციისათვის გადასახადის შესახებ“, „საბაჟო გადასახადის შესახებ“, „ფასიანი ქაღალდებით ოპერაციებზე გადასახადის შესახებ“ კანონპროექტების შემუშავება და პარლამენტში წარმოდგენა.

პარლამენტმა უნდა დააჩქაროს „საქპატენტის“ მიერ წარმოდგენილი კანონპროექტის „ინტელექტუალური საკუთრების შესახებ“ და დაზღვევის სახელმწიფო კონცერნის მიერ წარმოდგენილი კანონპროექტის „დაზღვევის შესახებ“ მიღება.

პარლამენტს არ მიუღია ჯერაც **ეროვნული ბანკის** მიერ წარმოდგენილი ცვლილებები და დამატებები კანონში „ეროვნული ბანკის შესახებ“, ხოლო თავად ეროვნულ ბანკს არ წარმოუდგენია ცვლილებები და დამატებები კანონში „ბანკებისა და საბანკო საქმიანობის შესახებ“.

უზენაესმა საარბიტრაჟო სასამართლომ დროზე არ წარმოადგინა პარლამენტში კანონპროექტი „სამედიატორო სასამართლოების შესახებ“ და პროექტი დებულებისა „სამეურნეო დავათა განხილვის შესახებ“.

ბევრი სხვა მაგალითის მოყვანაც შეიძლება. ვფიქრობ, ნათქვამიც საკმარისია. გარდა ამისა, მე მექნება ცალკე მოხსენება კანონშემოქმედებითი საქმიანობის შესახებ.

ეს ყველაფერი იმაზე მეტყველებს, რომ არა გვაქვს სათანადო წესრიგი რეფორმების განხორციელების სახელმწიფოებრივი მექანიზმისა და სამართლებრივი ბაზის შექმნის დარგში.

ასეთი მდგომარეობა ძირითადად პარლამენტისა და მინისტრთა კაბინეტის, სამინისტროებისა და უწყებების საქმიანობის სუსტი კოორდინაციის შედეგია. ჩვენ დღეს ბევრს ვლაპარაკობთ კანონებსა და კანონპროექტებზე, მაგრამ ეს აქცენტი გასაგები უნდა იყოს, ამ კანონების გარეშე ვერც სამართლებრივ სახელმწიფოს ავაშენებთ და ვერც სამოქალაქო საზოგადოებას და საბაზრო ეკონომიკას.

მიღებული იქნა ახალი კანონი მინისტრთა კაბინეტის შესახებ, მოხდა მინისტრთა კაბინეტის არაერთგზის რეორგანიზაცია, მაგრამ, ვფიქრობთ, რომ მაინც ვერ მოხერხდა მინისტრთა კაბინეტის ისეთი სტრუქტურის ჩამოყალიბება, რომელიც მაქსიმალური ეფექტიანობით განახორციელებდა ანტიკრიზისულ ღონისძიებებს და რეფორმების პროგრამას.

სტრუქტურული ცვლილებების შესახებ.

პარლამენტი, სახელმწიფოს მეთაური, ოპოზიცია, ხალხი ხშირად საყვედურობენ მინისტრთა კაბინეტს და არც თუ უსაფუძვლოდ, რომ მთავრობის დადგენილებები ოპერატიულად ვერ ხორციელდება, რაც, ერთი მხრივ, აფერხებს რეფორმებს, მეორე მხრივ, ამძაფრებს კრიზისს და ქმნის სოციალური აფეთქების საშიშროებას. სამწუხაროდ, ეს ნაკლი არა მხოლოდ მინისტრთა კაბინეტს, სამინისტროებს, კომიტეტებს, დეპარტამენტებს, ინსპექციებს, კორპორაციებს, არამედ პარლამენტს, მერიებს, გამგებლებს, რეგიონული და ადგილობრივი მუნიციპალური მართვის სხვა ორგანოებსა და სტრუქტურებსაც ახასიათებთ, რაც აუცილებლად უნდა დავძლიოთ მართვის თანამედროვე მეცნიერულად დასაბუთებული მეთოდების, მსოფლიო გამოცდილების გამოყენებით.

მინისტრთა კაბინეტის, სამინისტროებისა და უწყებების კადრებს ხშირად ბრალად უყენებენ დაბალ პროფესიონალიზმს, არაკომპეტენტურობას, სათანადო საქმიანი, მორალური და პოლიტიკური თვისებების უქონლობას, საბაზრო მენტალიტეტის დეფიციტს, სამართლებრივ ნიჰილიზმს, კორუმპირებას, მაფიოზურ სტრუქტურებთან კავშირს და ა. შ.

თითქმის ანალოგიურ ბრალდებებს უყენებენ რიგ პარლამენტარებს, ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოებს, მათ კადრებს და ა. შ.

ეს, რა თქმა უნდა, ეხება კადრების მხოლოდ გარკვეულ ნაწილს. მათგან ჩვენ უნდა განვთავისუფლდეთ, მაგრამ კადრების ძირითად ბირთვს თავისი საქმიანი, ინტელექტუალური, ზნეობრივი, ადამიანური თვისებების, პროფესიონალიზმის გათვალისწინებით, შეუძლიათ იმუშაონ ახალ პირობებში, შექმნან ხელსაყრელი პირობები ხელმძღვანელთა ახალი გენერაციის მომზადებისა და მათი პრაქტიკული გამოწრთობისათვის.

უმთავრესი საკითხი კადრებთან მუშაობაში მოთხოვნილობის ამაღლებაა, საშემსრულებლო დისციპლინის განმტკიცება და მათი მოქმედების სფეროში წესრიგის დამყარების უზრუნველყოფაა.

იმავე დროს კარგად უნდა გავაცნობიეროთ, რომ დემოკრატია ყოვლის მიმტევებლობას და უხერხემლო ლიბერალიზმს არ ნიშნავს, დემოკრატია კანონის დიქტატურაა, კანონის უზენაესობაა.

არსებობს მინისტრთა კაბინეტის, სამინისტროებისა და უწყებების პრობლემის გადაჭრის, მათი სრულყოფისა და რეორგანიზაციის სამი პროექტი, სამი შესაძლო ვარიანტი.

პირველი: მინისტრთა კაბინეტისა და უწყებების უცვლელი სახით დატოვება, მაგრამ არსებული სტრუქტურების საფუძველზე მათი საქმიანობის, კერძოდ რეფორმატორული საქმიანობის ეფექტიანობის ძირფესვიანად გაუმჯობესება. **მეორე:** მინისტრთა კაბინეტის, სამინისტროების, უწყებების როგორც ორგანიზაციული სტრუქტურების, ასევე კადრების შემადგენლობის ნაწილობრივი, რაციონალური, ოპტიმალური ცვლილებები. **მესამე:** მინისტრთა კაბინეტის, სამინისტროებისა და უწყებების სტრუქტურისა და მათი კადრების ძირფესვიანი, კარდინალური შეცვლა. ეს გამოიწვევს ორგანიზაციულ ქაოსს, თანაც ეს მაშინ, როცა რეფორმები კრიზისმა ცეიტნოტში მოაქცია.

ამიტომ მე უპირატესობას ვანიჭებ მეორე, კომპრომისულ ვარიანტს.

პარლამენტს ვთავაზობ ნაწილობრივ, მაგრამ არსებით ცვლილებებს მინისტრთა კაბინეტის და უწყებების სტრუქტურასა და კადრების შემადგენლობაში. კერძოდ, **პირველი:** მინისტრთა კაბინეტის, სამინისტროებისა და უწყებების მუშაკთა საშტატო ერთეულების შემცირებას 1/3-ით და ხელფასების გადიდებას ეტაპობრივად. **მეორე:** სამინისტროებისა და უწყებების რიცხოვნობის რაციონალურ და ლოგიკურ, დასაბუთებულ შემცირებას (30-35%-ით). **მესამე.** ვიცე-პრემიერთა რაოდენობის განსაზღვრას მინისტრთა კაბინეტის წინაშე მდგომი ამოცანების შესაბამისად და მათი მუშაობის ხარისხობრივ გარდაქმნას და გაუმჯობესებას. **მეოთხე:** მინისტრთა კაბინეტის აპარატის თვისობრივ გარდაქმნას ძირითადად დასავლური ტიპის მრჩეველთა ინსტიტუტად და მინისტრთა კაბინეტის, სამინისტროების, უწყებების მრჩევლების მოწვევას საკონტრაქტო საფუძველზე საზღვარგარეთის ქვეყნებიდან და საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან და სხვ.

საჭიროა მინისტრთა კაბინეტის აპარატის საქმიანობის ძირფესვიანი გაუმჯობესება. სიახლეები მის მუშაობაში იგრძნობა, მაგრამ ეს საკმარისი არ არის. დრო მოითხოვს მინისტრთა კაბინეტის სტრუქტურისა და ფუნქციების, მუშაობის ფორმების, მეთოდების, სტილის სრულყოფას, კადრების გადახალისებას, მაგრამ, ვიმეორებ, ეს ეხება მინისტრთა კაბინეტის ცალკეულ სტრუქტურებს და არა მთლიანად კაბინეტს. ჩემი აზრით, ახლა დესტრუქციული ნგრევის დრო არ არის. ვფიქრობ, მინისტრთა კაბინეტის სტრუქტურა და წამყვანი კადრები თანდათანობით უნდა შეიცვალოს. მხოლოდ ახალი პარლამენტი შექმნის ახალი ტიპის მინისტრთა კაბინეტს.

შეიძლება უპირატესობა მივანიჭოთ მინისტრთა კაბინეტის სტრუქტურის და პერსონალური შემადგენლობის სრულყოფის იმ კურსს, რომელიც პრაქტიკულად უკვე ტარდება ცხოვრებაში. გადაწყვეტილებათა მიღება ამ საკითხებზე უნდა მოხდეს ჩვენი შესაბამისი მზადყოფნის პარალელურად.

VI. სახელმწიფოს მეთაური

მინდა ერთ საკითხზე გულახდილად მოგეთათბიროთ.

დღეს პარლამენტის თავმჯდომარე იმავე დროს სახელმწიფოს მეთაურია. ეს საქართველოს დემოკრატიული სახელმწიფოს აღმშენებლობის გარდამავალი, ექსტრემალური ეტაპის ისტორიული თავისებურებაა, დროებითი მოვლენაა;

ხალხს და პარლამენტს, პოლიტიკურ ძალებს მოეხსენებათ, რომ სახელმწიფოს მეთაურის თანამდებობა დაწესდა ხელისუფლების შესახებ კონსტიტუციური, ორგანული კანონის თანახმად. ის ფაქტი, რომ ხალხის მიერ პირდაპირ, უშუალოდ არჩეული პარლამენტის თავმჯდომარე იმავე დროს სახელმწიფოს მეთაურიც არის, როგორც ცნობილია, გამოწვეული იყო წინა არჩევნებსდროინდელი საგანგებო, ექსტრემალური, საომარი ვითარებით, გარდამავალი ეტაპის თავისებურებებითა და სპეციფიკით, კრიზისით, დეპრესიით, ეთნოკონფლიქტებით, ხელისუფლების ვაკუუმით.

ის ფაქტი, რომ პარლამენტის თავმჯდომარე სახელმწიფოს მეთაურია, ხელს უწყობს მიმდინარე ეტაპზე აღმასრულებელი და საკანონმდებლო ხელისუფლებათა უკეთ კოორდინაციას, ხელისუფლების ლეგიტიმურ შესაძლებლობათა მაქსიმალურ კონცენტრაციას სასიცოცხლო მნიშვნელობის სტრატეგიულ მიმართულებებზე, კრიზისის დაძლევას, სამართლებრივი სახელმწიფოს მშენებლობას, საბაზრო ეკონომიკის ჩამოყალიბებას, მაკროეკონომიკურ სტაბილიზაციას, რეფორმების განხორციელებას. ამას არაფერი საერთო არა აქვს, როგორც ზოგიერთი ცდილობს დაამტკიცოს, ავტოკრატიული რეჟიმის ჩამოყალიბებასთან.

(გაგრძელება მე-2 გვ.)

რეფორმების, ახალი კონსტიტუციის, სახალხო რეფერენდუმის და დემოკრატიული არჩევნების წელი

(გაგრძელება)

ასეთი აქციები არც სახელმწიფოს მეთაურის გადადგომას გამოიწვევს და არც ამ პოსტის გაუქმებას. ეს ერთი.

მეორე. ზოგიერთებს მიაჩნიათ, რომ რეფორმების განხორციელება შეუძლებელია დღეს დაუყოვნებლივ საპარლამენტო მმართველობაზე გადასვლის გარეშე და ამიტომ მოითხოვენ სახელმწიფოს მეთაურის ფუნქციების, უფლებამოსილებათა გადანაწილებას, ძირითადად პარლამენტსა და მინისტრთა კაბინეტს შორის. ამის აუცილებლობას ისინი ვერაფრით ვერ ასაბუთებენ. განცხადება კეთდება დეკლარაციის დონეზე. ესეც მორიგი ქაოსისა და დეზორგანიზაციის გამოწვევის ცდა არის, ან შეცდომა და გაუგებრობაა.

მესამე. სახელმწიფოს მეთაურის ყოველდღიურ საქმიანობას, უფლებამოსილებას აწესრიგებს კონსტიტუციური კანონი და რესპუბლიკური კანონმდებლობა, პარლამენტი და ხალხი და ამდენად ის სავსებით დემოკრატიული და ლეგიტიმურია.

მეოთხე. ისიც ფაქტია, რომ ექსტრემალური სიტუაცია, საგანგებო მდგომარეობა, გარდამავალი პერიოდის სპეციფიკა სახელმწიფოს მეთაურს ხშირად აიძულებს პარლამენტისაგან მოითხოვოს მეტი რწმუნებანი და უფლებამოსილებანი, სამართლებრივი ვაკუუმის ოპერატიულად შესავსებად გამოსცეს ბრძანებულებები, დეკრეტები და სხვა აქტები, აქტიურად განახორციელოს საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ფუნქციები. ამას, სამწუხაროდ, დესტრუქციული ოპოზიცია ხშირად არასწორად აღიქვამს.

გამიგეთ ადამიანურად, მე პირადი ინტერესები და ამბიციები არ მალაპარაკებს, — ყოველივე ამას მე ვაკეთებ უდიდესი ნერვული, ფსიქოლოგიური დაძაბულობის ხარჯზე, ხოლო საქმისა და ხალხის ინტერესებიდან გამომდინარე, სრული კანონიერების, ლეგიტიმურობის, დემოკრატიის პრინციპების დაცვით. დროა ერთხელ და სამუდამოდ გავაცნობიეროთ ეს მარტივი ჭეშმარიტება. თანაც, ასეთი მდგომარეობა, როგორც ვთქვით, დროებითი მოვლენაა.

მეხუთე. ახალი კონსტიტუცია გამიჯნავს პრეზიდენტის, პარლამენტისა და მინისტრთა კაბინეტის ფუნქციებს.

მომავალი, 1995 წლის არჩევნების შემდეგ ვითარება შეიცვლება. **ახალი კონსტიტუციის პროექტი ითვალისწინებს რესპუბლიკის პრეზიდენტის პოსტის შემოღებას და პარლამენტის თავმჯდომარის პოსტის გაუქმებას.**

ამ გარდამავალ ეტაპზე პარლამენტის თავმჯდომარე, — მე ვიქნები ის, თუ სხვა, — სჯობს იმავე დროს სახელმწიფოს მეთაურის ფუნქციებსაც ასრულებდეს. ასეთი პრაქტიკა მოვლენებზე მოქნილი, დინამიური, ოპერატიული რეაგირების საშუალებას და, მაშასადამე, მეტ ეფექტსაც იძლევა. ეს ჩვენი ნაკლი კი არა, ჩვენი დემოკრატიული წყობილების გარდამავალი პერიოდის თავისებურება და სპეციფიკაა.

სახელმწიფოს მეთაურისთვის მინიჭებული უფლებები გამოყენებულ იქნა ახალი სამოქალაქო ომის გამჩაღებელთა წინააღმდეგ ბრძოლაში ქვეყანაში სტაბილურობის აღდგენისათვის, რიგი საგანგებო ეკონომიკური დეკრეტების გამოცემის მიზნით, რამაც გადამწყვეტი როლი შეასრულა ფართომასშტაბიანი ეკონომიკური რეფორმების დაწყებასა და განვითარებაში, ადგილობრივი მმართველობის ორგანოების უფლებათა გაფართოებასთან დაკავშირებულ ღონისძიებებში, რიგი საკადრო საკითხების გადაწყვეტისას.

ამასთან არ შემიძლია არ ვთქვა, რომ თან მდევს საკუთარი მუშაობით, მისი შედეგებით მუდმივი დაუკმაყოფილებლობის გრძნობა. ეს ეხება ჩემი მოვალეობების შესრულებას, როგორც პარლამენტის თავმჯდომარის, ასევე სახელმწიფოს მეთაურის პოსტზე. ერთადერთი, რაც მანუგეშებს, ის არის, რომ მიუხედავად ყველასათვის თვალსაჩინო სიძნელეებისა, სიდუხჭირისა, ქვეყანა მაინც მიდის სტაბილურობის, ეკონომიკის გამოცოცხლების, სახელმწიფოს აღმშენებლობის გზით.

VII. ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის განმტკიცების საკითხები

პარლამენტის, მინისტრთა კაბინეტის, პირადად ჩემი, როგორც სახელმწიფოს მეთაურის, ერთ-ერთი მთავარი საზრუნავი გახლავთ საქართველოს სამხედრო პოტენციალის შექმნა, ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის ამაღლება, ეროვნული შეიარაღებული ძალების ფორმირება.

ბუნებრივია, მთავარსარდალს განსაკუთრებული პასუხისმგებლობა აკისრია.

საქართველოს სახელმწიფოს დღეს გააჩნია თავისი სამხედრო დოქტრინა, თავდაცვის კონცეფცია.

თავდაცვის სამინისტრო, რომელსაც სათავეში ჩაუდგა გამოცდილი გენერალი ვარდიკო ნადიბაიძე, დღითიდღე განამტკიცებს თავის საბრძოლო მზადყოფნას. რეალურად დაიწყო შეიარაღებული ძალების მშენებლობა. სახეზეა პირველი მნიშვნელოვანი შედეგები.

ერთი მხრივ, საქართველოს არმია და ფლოტი სრულყოფენ თავის საქმიანობას დასავლეთის დემოკრატიულ სახელმწიფოთა გამოცდილების საფუძველზე, მეორე მხრივ, საქართველოს მჭიდრო, ნაყოფიერი, ეფექტიანი თანამშრომლობა აქვს დამყარებული, თანასწორუფლებიანი პარტნიორობის საფუძველზე, რუსეთისა და დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის შეიარაღებულ ძალებთან.

იმავე დროს, განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ვანიჭებთ მეზობელი ქვეყნების — თურქეთის, ირანის, სომხეთის, აზერბაიჯანის, შავი ზღვის აუზის ქვეყნების შეიარაღებულ ძალებთან თანამშრომლობასა და თანამეგობრობას.

თავდაცვის სამინისტროს უშუალოდ მონაწილეობა არ მიუღია კიტოვანის უკანონო შეიარაღებული დაჯგუფებების განიარაღებაში, რომელიც ოპერატიულად და სისხლისღვრის გარეშე განახორციელეს ძირითადად სახელმწიფო უშიშროების სამსახურმა, შინაგან საქმეთა სამინისტრომ, შინაგანმა ჯარებმა, პოლიციამ, პროკურატურამ და სხვა სამართალდამცავმა ორგანოებმა, ახლად მომზადებულმა სპეცდანიშნულების რაზმებმა, მაგრამ ქვეყნის შეიარაღებული ძალები მზად იყვნენ კონსტიტუციის ფარგლებში ემოქმედათ, გარეშე ძალების ჩარევის შემთხვევაში, სრული წესრიგის დასამყარებლად.

აქვე მინდა დავძინო, რომ კიტოვანის მორიგი ავანტიურის აღკვეთა, რომლის შედეგები დამანგრეველი იქნებოდა ახალფეხადგმული სახელმწიფოსთვის, მნიშვნელოვანი მოვლენაა ქვეყანაში წესრიგის განსამტკიცებლად, მაფიოზური და კორუმპირებული რაზმების თარეშისთვის ბოლოს მოსაღებად.

ამ მოვლენებმა გვაჩვენეს, რომ ჯერ-ერთი, ამაღლდა ძალოვან სამინისტროთა კოორდინირებული მოქმედების კულტურა. მეორე, რომ დემოკრატიული საქართველოს სახელმწიფო უკვე საიმედოდ ჩამოყალიბდა და მის შეიარაღებულ ძალებს, სამართალდამცავ ორგანოებს შეუძლიათ ერთობლივი მოქმედებით დემოკრატიის, თავისუფლების, ლეგიტიმური ხელისუფლების, კონსტიტუციური წყობის დაცვა ნებისმიერი შეიარაღებული საშინაო და საგარეო ბანდების, ყაჩაღების, სეპარატისტებისა და ავანტიურისტებისაგან.

დამთავრდა ის დრო, რომ საქართველოში დაუსჯელად პარპაშებდნენ შინა და გარეშე შეიარაღებული ბანდები. იწყება წესრიგისა და კანონის ეპოქა.

ჩვენ ომი არ გვინდა, მაგრამ, ომისთვის მუდამ მზად უნდა ვიყოთ, რადგანაც, გეოპოლიტიკური თვალსაზრისით, მეტად არასტაბილურ, საშიშ, ფეთქებად კავკასიის რეგიონში ვცხოვრობთ.

ამ ფაქტორმაც განაპირობა ამას წინათ მინისტრთა კაბინეტში მომხდარი ცვლილებები. კერძოდ, სპეციალური სტრუქტურის შექმნა არმიისა და ფლოტის მატერიალურ-ტექნიკური და სასურსათო უზრუნველყოფის დარგში.

ეროვნული არმია და ფლოტი, ძალოვანი სტრუქტურები უნდა გრძნობდნენ პარლამენტის, მინისტრთა კაბინეტის, სახელმწიფოს მეთაურის — უმაღლესი მთავარსარდლის, ადგილობრივი, მუნიციპალური ორგანოების ყოველდღიურ ზრუნვას.

მეტი ყურადღება სჭირდება არმიის, საზღვაო და საჰაერო ფლოტის პირად შემადგენლობას, რიგით მებრძოლებს, ოფიცრებს, გენერალიტეტს, ყველა ქვედანაყოფისა და სტრუქტურის, უკეთ ორგანიზება წვევამდელთა არმიასა და ფლოტში გაწვევის, კომისარიატების მუშაობას. ახალი საქართველოს შეიარაღებული ძალები ყოველდღიურად ახალ და ახალ საბრძოლო და მორალურ თვისებებს შეიძენენ. ამ საშვილიშვილო საქმეში ჩვენ ყველა ჩვენს მეგობარ ქვეყანასთან ვითანამშრომლებთ. ამასთან, ერთი რამ ყველამ გავითვალისწინოთ — სრულფასოვანი არმიის შექმნა დღევანდელ ეტაპზე მხოლოდ რუსეთის სახელმწიფოს თანადგომით და მხარდაჭერით არის შესაძლებელი.

საჭიროა თანამედროვე სამხედრო კადრების მომზადება საზღვარგარეთის ქვეყნებში, ეროვნულ სამხედრო აკადემიაში, ამერიკაში, ევროპაში, დსთ-ს ქვეყნებში.

საქართველოს ახალ კონსტიტუციაში ღირსეული ადგილი უნდა დაეთმოს დემოკრატიული საქართველოს ეროვნულ არმიას, საზღვაო და საჰაერო ფლოტს, სასაზღვრო ჯარებს. კიდევ უფრო უნდა სრულვყოთ სამხედრო დოქტრინა. — მსოფლიოს მოწინავე დემოკრატიული და ცივილიზებული ქვეყნების გამოცდილების გათვალისწინებით.

VIII. აფხაზეთსა და შიდა ქართლში ეთნოპოლიტიკური კონფლიქტების მშვიდობიანი მოგვარების პროგრამა. საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის დაცვა. საქართველოს სახელმწიფოს იურისდიქციის აღდგენა დროებით ოკუპირებულ ტერიტორიებზე

საქართველოს პარლამენტი, მინისტრთა კაბინეტი, სახელმწიფოს მეთაური ახორციელებენ კონსენსუსის ეროვნულ და საერთაშორისო პროგრამას, რომლის მიზანია აფხაზეთისა და შიდა ქართლის ეთნოპოლიტიკური კონფლიქტების მშვიდობიანი მოგვარება, საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა, დროებით ოკუპირებული ტერიტორიების შემოერთება, საქართველოს ხალხისათვის გენოციდისა და ეთნოწმენდის შედეგად მიყენებული ჭრილობების მოშუშება, ლტოლვილთა და იძულებით ადგილნაცვალ პირთა შინ ღირსეული და უსაფრთხო დაბრუნება, ქართველთა და აფხაზთა, ქართველთა და ოსთა, საქართველოში მცხოვრებ ხალხთა ტრადიციული, ისტორიული მეგობრობის აღდგენა.

როგორც ცნობილია, აფხაზმა სეპარატისტებმა და მათმა უცხოელმა მხარდამჭერებმა განდევნეს და მშობლიურ კერებს მოწყვიტეს აფხაზეთის მოსახლეობის დიდი უმრავლესობა. მთელი მოსახლეობა 550 ათასს შეადგენდა. დღეს ლტოლვილია 350-400 ათასზე მეტი ადამიანი.

განხორციელებულია და გრძელდება ქართველთა გენოციდი და აფხაზთა თვითგენოციდი.

უმძიმესი მდგომარეობა შეიქმნა შიდა ქართლში, ცხინვალის რეგიონში. ახლა მდგომარეობა უკეთესობისაკენ მიდის, მაგრამ დახოცილი და დასახიჩრებულია ათასობით ადამიანი. გადამწვარი, დანგრეული და გაძარცულია ქალაქები და სოფლები.

კონფლიქტების ზონებში ფეხქვეშ არის გათელილი მოქალაქეთა მსოფლიოში საყოველთაოდ აღიარებული უფლებები და ინტერესები, ცივილიზაციის ჰუმანური, საკაცობრიო იდეალების ელემენტარული მოთხოვნები.

აფხაზეთის კონფლიქტის მშვიდობიანი მოგვარების მიზნით ნიუ-იორკში, გაეროსა და რუსეთის მონაწილეობით ჟენევაში, მოსკოვში, სოჭში წარმოებულ მოლაპარაკებათა პროცესში საქართველოს ხელისუფლების მიერ დაკავებულმა კონსტრუქციულმა პოზიციამ მნიშვნელოვნად განამტკიცა საქართველოს მშვიდობისმოყვარე, დემოკრატიის პრინციპებისადმი ერთგული სახელმწიფოს იმიჯი.

აღნიშნულ კონტექსტში უნდა იქნას გაზიარებული ბუდაპეშტში, ევროკავშირის უმაღლესი დონის შეხვედრის შემაჯამებელ დოკუმენტში საქართველოს მიმართ საერთაშორისო თანამეგობრობის მხარდაჭერა. აფხაზეთისა და სამაჩაბლოს კონფლიქტების მოგვარების და ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენის საქმისთვის საეტაპო მნიშვნელობა აქვს ევროკავშირის დოკუმენტის დებულებას აფხაზი სეპარატისტების მიერ განხორციელებული ეთნიკური წმენდის შესახებ.

გაერომ, უშიშროების საბჭომ, როგორც ცნობილია, საქართველოში ეთნოკონფლიქტების მოსაგვარებლად ათი დოკუმენტი მიიღო, მაგრამ ისინი თითქმის ყველა ქაღალდზე დარჩა. მოვლენებმა დაგვანახვეს, რომ აფხაზეთისა და შიდა ქართლის პრობლემების გადასაწყვეტად აუცილებელია საქართველოს რესპუბლიკის მჭიდრო, სტრატეგიული კავშირი რუსეთის ფედერაციასთან, დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის წევრ ქვეყნებთან, მათთან საქმიანი, მეგობრული ურთიერთობების აღდგენა და განმტკიცება.

ჩვენ საჭიროდ მიგვაჩნია განსაკუთრებული პასუხისმგებლობით და შორსმჭვრეტელობით მოვეკიდოთ საქართველოსა და ჩრდილო კავკასიის ხალხების ტრადიციული მრავალსაუკუნოვანი ურთიერთობების აღდგენასა და განვითარებას კეთილმეზობლობისა და სამართლიანობის საფუძველზე.

ახალი კონსტიტუციის პროექტში განსაკუთრებული ადგილი უნდა დაეთმოს აფხაზეთისა და შიდა ქართლის პრობლემების მოწესრიგებისათვის შესაბამისი სამართლებრივი ბაზის შექმნის საკითხებს.

ამ საკითხების მოგვარებისათვის უფრო მეტი ინიციატივა უნდა გამოიჩინოს ხელისუფლების ყველა სტრუქტურამ.

საჭიროა მეტი ზრუნვა საქართველოში მცხოვრებ ეროვნულ უმცირესობებზე — აფხაზებზე, ოსებზე, რუსებზე, უკრაინელებზე, სომხებზე, აზერბაიჯანელებზე, ებრაელებზე, ბერძნებზე, ქურთებზე, ასირიელებზე, ყველა ეროვნებისა და კონფესიის ადამიანებზე, მათ კულტურაზე. ეს პარლამენტის, მინისტრთა კაბინეტის, სახელმწიფოს მეთაურის, ადგილობრივი, მუნიციპალური ხელისუფლების ამოცანაა. აქ მთავარია არა დეკლარაციები და მოწოდებები, არამედ რეალური ზრუნვა სხვა ეროვნებათა მოქალაქეებზე, სათანადო კორექტივების შეტანა საკადრო პოლიტიკაში. ეს უკანასკნელი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია.

ადამიანისა და ეროვნულ უმცირესობათა უფლებები და სტატუსი სამართლებრივად უნდა განსაზღვროს ახალმა კონსტიტუციამ თანამედროვე მსოფლიო კონსტიტუციონალიზმის მიღწევების დონეზე. საქართველომ უნდა აჩვენოს ერთა შორის დამოკიდებულების მაღალი კულტურა.

IX. დემოკრატიული კანონის დიქტატურა. ნორმალური კრიმინოგენური სიტუაციის მიღწევა. სამართლებრივი სახელმწიფოს მართლწესრიგი და დისციპლინა

ეთნოკონფლიქტების, საომარი მოქმედების, შიდააშლილობის და უმწვავესი ეკონომიკური კრიზისის პირობებში სისხლის სამართლის დანაშაულმა არნახულ მასშტაბებს მიაღწია. ქვეყანაში თითქმის უმართავი სიტუაცია შეიქმნა და მის სახელმწიფოებრიობასაც აშკარა საშიშროება დაემუქრა. საჭირო გახდა საგანგებო ზომების მიღება განსაკუთრებით იმ უფლებათა ფარგლებში, რაც სახელმწიფოს მეთაურს მიენიჭა.

დასავლეთ საქართველოში საომარ მოქმედებათა დამთავრებისთანავე დაიწყო მოძრაობა წესრიგისა და სტაბილურობისათვის. სასურველისაგან ძალიან შორსა ვართ, მაგრამ პირველი ნაბიჯები საგრძნობია და შედეგიანი.

გამოიცა სახელმწიფოს მეთაურის სპეციალური ყოვლისმომცველი ბრძანებულება. დაისახა და განხორციელდა მთელი რიგი ღონისძიებები, რომლებიც მიზნად ისახავს ქვეყანაში წესრიგისა და კანონიერების აღდგენას, დამნაშავეობის წინააღმდეგ უკომპრომისო და შეურიგებელ ბრძოლას.

1994 წლის განმავლობაში საერთო დანაშაულმა წინა წელიწადთან შედარებით იკლო — 16 პროცენტით, მძიმე დანაშაულმა — 23 პროცენტით, იკლო ყველა სხვა სახის დანაშაულმა.

1994 წელს დაკავებულია ბოროტმოქმედთა 1200-ზე მეტი ჯგუფი, 3500-მდე დამნაშავე, გახსნილია წინა წლების 700-ზე მეტი მძიმე დანაშაული.

ამოღებული იქნა მოსახლეობიდან 2.000-ზე მეტი ცეცხლსასროლო იარაღი, მათ შორის: ავტომატები, პისტოლეტები, შაშხანები, ტყვიამფრქვევები, ყუმბარმტყორცნები, ხელყუმბარები, ფეთქებადი მოწყობილობები, მძიმე ტექნიკა და მრავალი სხვა საბრძოლო საშუალება.

ნარკოტიკების უკანონოდ შენახვის, გასაღებისა და გამოყენებისათვის აღძრულია 1000-ზე მეტი სისხლის სამართლის საქმე.

შინაგან საქმეთა სამინისტროს ნარკომანიისა და ნარკობიზნესის წინააღმდეგ მებრძოლ ეროვნულ ბიუროსა და საგამოძიებო დეპარტამენტის მიერ მომზადებულია კანონპროექტი მოქმედ სისხლის სამართლის კოდექსში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის შესახებ. პარლამენტმა დროულად უნდა განიხილოს ეს საკითხი.

შინაგანი ჯარები (სარდალი გ. თორაძე) ახორციელებენ ნავთობმოპოვების ობიექტებისა და ნავთობსადენების დაცვას. მიღებული ზომების შედეგად საგარეჯოსა და გარდაბნის რაიონებში განადგურებულია 260-მდე ე. წ. ნავთობსახდელი მოწყობილობა. ნავთობის მასობრივი ქურდობა აღკვეთილი იქნა და ნავთობის მოპოვება დღე-ღამეში რამდენჯერმე გაიზარდა.

1994 წელს გამოვლინდა 900-ზე მეტი დანაშაული ეკონომიკის სფეროში. დამნაშავეთაგან ამოღებულია 234 ათასზე მეტი დოლარი, 50 მილიონზე მეტი რუბლი, 28 ტრილიონამდე კუპონი და სხვა.

ეროვნული ბანკის მიერ გაცემული კრედიტების დიდი ნაწილი გამოყენებული იქნა არამიზნობრივად, მოხდა მათი კონვერტაცია და დატაცება, ხოლო გარკვეული პერიოდის შემდეგ ეს თანხები ინფლაციის ხარჯზე დაიფარა (ფაქტობრივად 50-100-ჯერ უფრო მცირე თანხებით), ამასთან აღნიშნული კრედიტების უდიდესი ნაწილი, რომლებიც საზღვარგარეთ იქნა გატანილი, საერთოდ არ დაბრუნებია რესპუბლიკას. ამ განსაკუთრებით საშიშ ეკონომიკურ დანაშაულობათა შესახებ რესპუბლიკის პროკურატურამ და სხვა სამართალდამცავმა ორგანოებმა ამომწურავი ინფორმაცია უნდა მიაწოდონ პარლამენტს, მოსახლეობას.

საქართველოში მასობრივი ხასიათი მიიღო შემოსავლებისა და მოგების დამალვის ფაქტებმა, როგორც სახელმწიფო, ისე კერძო სექტორში, რის შედეგადაც დიდძალი თანხები არ შედის სახელმწიფო ბიუჯეტში.

ამ საშიშ ტენდენციებს სათანადო ყურადღება უნდა მიაქციონ პარლამენტმა და მინისტრთა კაბინეტმა.

ომისა და შიდაარეულობის პროცესში დამნაშავეობამ მიიღო პროფესიონალური და ორგანიზებული ხასიათი, გამოირჩეოდა სისასტიკით. ძალადობა გახდა მომგებიანი ბიზნესი, წინასწარ ხდებოდა მსხვერპლის — მსხვილი მატერიალურ ფასეულობათა მფლობელების, ბანკირების, ვაჭრების, დიდი ბინათმფლობელების, დაპირისპირებული კომერციული სტრუქტურების ლიდერთა შერჩევა. საზოგადოებრივად სულ უფრო საშიშ ფორმებს იძენდა ძალადობრივი დანაშაულობები: აფეთქებები, ტერორისტული აქტები და სხვა. ხორციელდებოდა მკვლელობები „კომერციული დაკვეთით“. „ამ ტენდენციების“, ხალხისა და სახელმწიფოსათვის ამ საშიშ მოვლენათა წინააღმდეგ ბრძოლა დაიწყო, მაგრამ გარდატეხა ჯერ კიდევ არ მომხდარა.

გასულ წელს რეგისტრირებულ დანაშაულთა საერთო რაოდენობიდან 5000-ზე მეტი (ანუ 34%) გაუხსნელი დარჩა. აღმოფხვრილი არ არის დანაშაულის აღრიცხვიდან მიჩქმალვის ანტისახელმწიფოებრივი პრაქტიკა. ამ კუთხით განსაკუთრებით დაზიანებულია ქალაქები: თბილისი, რუსთავი, ხაშური, გარდაბანი, სხვა ქალაქები და რაიონები.

საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლასთან დაკავშირებით თავი იჩინა და სისხლის სამართლის კანონმდებლობით დარეგულირებული არ არის ისეთი ქმედებები, როგორიც არის: საბანკო და საფინანსო დარღვევები, მაკლერული მაქინაციები, კაპიტალის „გადაქაჩვა“, ცრუმეწარმეობა და ცრუბანკროტობა, კრედიტების არამიზნობრივი გამოყენება, ვალუტის შემოსავლის დამალვა, მსხვილი ბიზნესის ინტერესებით წარმოების ბლოკირება, რესურსებისა და სხვა საშუალებათა „გადაქაჩვა“ ჩრდილოვან სტრუქტურებსა და უცხოეთში, ეკონომიკური კონტრაბანდა, დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული კაპიტალის ლეგალიზაცია, ხელშეკრულებებით მიღებული თანხების მითვისება და ა. შ. ხშირად უკანონო გამდიდრებისაკენ მიმართული კრიმინალურ ქმედებებს მეწარმეობრივი ინიციატივისა და კომერციული რისკის სახე ეძლევა.

მაფიათა დანაშაულებრივი საქმიანობა გასცდა საქართველოს საზღვრებს, მას უკვე ანგარიშს უწევენ საზღვარგარეთის ზოგიერთ ქვეყანაში.

მიმდინარეობს გამოძიება ექსპრეზიდენტის მომხრეთა მიერ ჩადენილი დანაშაულობებისა და აფხაზეთში ქართველთა მიმართ სეპარატისტების მიერ ჩადენილი გენოციდის ფაქტებზე, აფხაზეთში საქართველოს შეიარაღებული ძალების სამხედრო მარცხის გამომწვევი მიზეზების შესახებ, თბილისში მომხდარი ცნობილი ტერორისტული აქტების თაობაზე და სხვა. გია ჭანტურიას მკვლელობა საქართველოს მტრების მცდელობაა უკან დააბრუნონ ქვეყნის განვითარების ჩარხი. ისინი ამას ვერ შეძლებენ.

მიუხედავად მიღებული ზომებისა, კრიმინალური სიტუაციის სიმწვავეს ვერ პასუხობს სასამართლო ორგანოების მიერ გატარებული დასჯითი პრაქტიკა.

გაჩნდა მრავალი ახალი სახის დანაშაული, რომელთა აღკვეთა და დასჯა კანონმდებლობით არ არის გათვალისწინებული.

განსაკუთრებული მნიშვნელობის პრობლემად რჩება კანონიერების განმტკიცება საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობის სფეროში და ფულად-საკრედიტო სისტემაში.

რესპუბლიკის საზღვრებს გარეთ შესაბამისი ანაზღაურების გარეშე გაედინება სტრატეგიული დანიშნულების რესურსები, რაც ხელს უწყობს ინფლაციის პროცესებს, მოსახლეობის უმრავლესობის გაღატაკებასა და კრიმინოგენური სიტუაციის უკიდურესობამდე დაძაბვას.

მართლწესრიგისა და კანონიერების განმტკიცებას ქვეყანაში სერიოზულად აბრკოლებს სახელმწიფო დისციპლინის შესუსტება ყველა დონეზე, მმართველობითი აპარატების ხელმძღვანელთა უპასუხისმგებლობა და კანონების იგნორირება, სახელმწიფო მოხელეთა, საკანონმდებლო სტრუქტურების ცალკეულ წარმომადგენელთა უკანონო ბიზნესთან შეკავშირება და სხვა.

საგანგებო ღონისძიებები წესრიგის დასამყარებლად გაგრძელდება, ეს მოძრაობა მიიღებს შეუქცევად ხასიათს, რადგან წესრიგის დამყარება ქვეყნის ეკონომიკური და სოციალური კრიზისიდან გამოსვლის უცილობელი პირობაა.

X. სასამართლო ხელისუფლება

ამ მეტად რთულ ვითარებაში საჭიროა სასამართლო ხელისუფლების განმტკიცება.

სასამართლო ხელისუფლება, როგორც ხელისუფლების მესამე განშტოება, ჩამოყალიბდა და სრულყოფის პროცესშია.

სასამართლო ხელისუფლების ნორმალური ფუნქციონირებისათვის საჭიროა:

პირველი. სათანადო კონსტიტუციური ნორმები, პრინციპები და დებულებანი. მართალია, ჯერ არა გვაქვს ახალი კონსტიტუცია, მაგრამ, აღდგენილად არის გამოცხადებული საქართველოს 1921 წლის კონსტიტუცია და მოქმედებს კონსტიტუციური კანონი „სახელმწიფო ხელისუფლების შესახებ“, რომელიც ამკვიდრებს სასამართლოს დამოუკიდებელ ხელისუფლებას.

გარდა ამისა, კონსტიტუციის ახალი რედაქცია ითვალისწინებს სასამართლოს დამოუკიდებლობის ისეთ გარანტიებს, რომლებიც საერთაშორისო სტანდარტებს შეესაბამება.

მეორე. ვერც მოქმედი კონსტიტუციური კანონი „სახელმწიფო ხელისუფლების შესახებ“ და ვერც მომავალი კონსტიტუცია ვერ ამოქმედდება სრული დატვირთვით, თუ არ შემუშავდა შესაბამისი კანონები, რომლებიც აზუსტებენ, აკონკრეტებენ და ავითარებენ კონსტიტუციურ დებულებებს.

ეს ეხება როგორც მაღალი სახელმწიფო წყობილების, ისე, ხელისუფლებათა სასიცოცხლო ინტერესებს.

გამოიცა სახელმწიფოს მეთაურის 1993 წლის 26 დეკემბრის განკარგულება (№ 216) სამართლებრივი რეფორმის სახელმწიფო კომისიის შექმნის შესახებ, რომლის ერთ-ერთი მთავარი დანიშნულებაა, იუსტიციის ორგანოებისა და მართლმსაჯულების თვისებრივად ახალი, დემოკრატიული სისტემის ჩამოყალიბება. ეს საქმეც ამჟამად გადამწყვეტ სტადიაში იმყოფება.

მესამე. სასამართლოს საქმიანობის გაუმჯობესებისა და მართლმსაჯულების ეფექტიანად განხორციელებისათვის გამოიცა სახელმწიფოს მეთაურის 1994 წლის 12 ივლისის № 227 ბრძანებულება „დამნაშავეობასთან ბრძოლის გადაუდებელი ღონისძიებების შესახებ“; 1994 წლის 27 ივლისის განკარგულება № 147 „სამართალდამცავი ორგანოებისა და სასამართლოების საქმიანობაში უკანონო ჩარევის ფაქტების აღკვეთის შესახებ“; 1994 წლის 15 დეკემბრის № 288 ბრძანებულება „საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი სასამართლოს მუშაობის პირობების გაუმჯობესების ღონისძიებების შესახებ“. საჭიროა ამ დოკუმენტების ეფექტიანად განხორციელება.

მეოთხე. ცივილიზებული მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს საკუთრივ უზენაესი სასამართლოს სახელმძღვანელო დადგენილებებს სისხლის თუ სამოქალაქო სამართლის ცალკეული კატეგორიის საქმეებზე.

მიმდინარეობს ისტორიული პროცესი ქართული ეროვნული კანონმდებლობის შექმნისა.

უზენაესმა სასამართლომ 1994 წელს საბოლოო სახის კანონპროექტებთან ერთად შეიმუშავა და საკანონმდებლო ინიციატივის წესით პარლამენტს წარუდგინა სისხლისა და სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 17 შესწორება. საჭიროა პარლამენტმა ისინი გულდასმით განიხილოს.

დღეს მთავარი ამოცანაა ხელისუფლების სამივე განშტოების — პარლამენტის, მინისტრთა კაბინეტისა და უზენაესი სასამართლოს ურთიერთობის მსოფლიო დემოკრატიული ქვეყნების გამოცდილების დონეზე განხორციელება. ამის გარანტი იქნება ახალი კონსტიტუცია და მის საფუძველზე სასამართლო ხელისუფლების სისტემის რეფორმა.

XI. ადგილობრივი, რეგიონული, მუნიციპალური მმართველობის ორგანოების რეფორმა

აუცილებელია ცენტრალური და ადგილობრივი ხელისუფლების რწმუნებათა არა მხოლოდ ურთიერთგამიჯვნა, არამედ მათი მოქმედების კოორდინაცია ხალხის, დემოკრატიისა და სახელმწიფოს საკეთილდღეოდ.

საქართველოს რესპუბლიკის მმართველობის ადგილობრივი ორგანოების სისტემა საჭიროებს ძირეულ გარდაქმნებს. რეფორმის განხორციელება გულისხმობს მმართველობის ცენტრალიზებული სისტემიდან თვითმმართველობაზე გადასვლას. ამ მიზნით, შემუშავებული იქნა სახელმწიფო მმართველობის ადგილობრივი ორგანოების სისტემის რეფორმის პროგრამა, რომელიც ითვალისწინებს რეფორმის განხორციელებას სამ ეტაპად:

პირველი ეტაპი წარმოადგენს ცენტრალიზებული სისტემიდან თვითმმართველობაზე გადასვლის გარდამავალ პერიოდს. მეორე ეტაპი გულისხმობს თვითმმართველობის დამკვიდრებას. ხოლო მესამე ეტაპი — რეფორმის განხორციელებას სახელმწიფო ტერიტორიული მოწყობის საკითხში.

გარდამავალი პერიოდის საჭიროება განპირობებული იყო ადრე არსებული მმართველობის სტრუქტურების — პრეფექტურების დაშლით გამოწვეული ვაკუუმით. საჭირო იყო დაუყოვნებლივ შექმნილიყო მმართველობის ადგილობრივი ორგანოები, რომლებიც განახორციელებდნენ შესაბამისი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულის მართვას.

რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქებში: თბილისში, რუსთავში, ქუთაისსა და ფოთში შემოღებულ იქნა მერიის ინსტიტუტი და თითოეული ქალაქისათვის ცალ-ცალკე, აგრეთვე რესპუბლიკის სოფლის, დაბის, ადგილობრივი დაქვემდებარების ქალაქებისა და რაიონებისათვის დამტკიცდა მმართველობის ადგილობრივი ორგანოების შესაბამისი დებულებები. განხორციელდა საკრებულოთა შემადგენლობის ნაწილობრივი გადახალისება. სამწუხაროდ, ბევრ რაიონში, შეუძლებელი გახდა საკრებულოთა ამოქმედება.

რეფორმის მეორე ეტაპი გულისხმობს თვითმმართველობის შემოღებას, ანუ მართვის ისეთ სისტემაზე გადასვლას, როცა მოსახლეობა თვითონ აირჩევს მისდამი ანგარიშვალდებულ ორგანოებს. რეფორმის პროგრამა ითვალისწინებს, რომ თვითმმართველობის ორგანოები (როგორც წარმომადგენლობითი, ისე აღმასრულებელი) უნდა იყვნენ კანონით განსაზღვრულ ფარგლებში სრულიად დამოუკიდებელნი და ჰქონდეთ უფლება თვითონ გადაწყვიტონ მათ კომპეტენციაში შემავალი ყველა საკითხი. თვითმმართველობის ორგანოების არჩევითობა და დამოუკიდებლობა არის ერთ-ერთი უმთავრესი წინაპირობა მოსახლეობის ადგილობრივ ინტერესებსა და საერთო სახელმწიფო ინტერესებს შორის არსებული დაპირისპირების მოსახსნელად. ამ პრობლემის მოგვარების მეორე, ასევე აუცილებელ პირობას წარმოადგენს სახელმწიფოს სასიცოცხლო ინტერესების დასაცავი მექანიზმის შექმნა სამხარეო ადმინისტრაციათა მეშვეობით.

სამწუხაროდ, რეფორმის ამ ეტაპზე გადასვლა დამუხრუჭდა, რადგან პარლამენტის მიერ არ იქნა მიღებული კანონი თვითმმართველობის შესახებ. კანონის მიუღებლობით შეფერხდა რეფორმის მიმდინარეობა. თვითმმართველობის გარეშე შეუძლებელია სრულად ამოქმედდეს სამხარეო ადმინისტრაციის ინსტიტუტი და მით უმეტეს, გადაწყდეს სახელმწიფო და მუნიციპალური საკუთრების გამიჯვნის საკითხი.

რაც შეეხება სამხარეო ადმინისტრაციის ინსტიტუტის შემოღების საკითხს, ამ მხრივ, გარკვეული ნაბიჯები იქნა გადადგმული. შემუშავებულია და მოქმედებს მთელ რიგ მხარეთა სახელმწიფო რწმუნებულების დებულებები. ამ დებულებებით ყველა რეგიონში შეიქმნა და ფუნქციონირებს სახელმწიფო რწმუნებულის ადმინისტრაცია, რომელთა ძირითად ფუნქციას შეადგენს საერთო-სახელმწიფო ინტერესების დაცვა. ისიც მინდა დავძინო, რომ ეს წამოწყება, გარკვეული აზრით, ამ ფორმის მმართველობის აპრობირების სახით მიმდინარეობს.

რეფორმის მესამე ეტაპზე გათვალისწინებულია თვითმმართველობის სრულყოფილი სამხარეო ორგანოების შექმნა, რაიონული და საქალაქო მმართველობათა საკითხის გადაწყვეტა. ყველა ეს პრობლემა ურთულესია, ბევრი რამ, როგორც აღვნიშნე, კეთდება ექსპერიმენტის სახით, საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებას კი აუცილებლად დასჭირდება ფართო დისკუსიები და კონსულტაციები მოქალაქეთა, მეცნიერთა სხვადასხვა ჯგუფებთან.

მმართველობის სფეროში გასატარებელი რეფორმები ძირითადად ასახულია საქართველოს რესპუბლიკის კონსტიტუციის პროექტში.

XII. ეკონომიკური რეფორმებისა და ანტიკრიზისული პროგრამის შესრულების მიმდინარეობის შესახებ

საქართველოში უკვე მეექვსე წელია გრძელდება ღრმა ეკონომიკური კრიზისი. 1993 წელს ქვეყნის მთლიანმა ეროვნულმა პროდუქტმა 1988 წლის მოცულობის ერთ მეოთხედზე ნაკლები შეადგინა, ხოლო შარშან უკეთეს შემთხვევაში — წინა წლის დონის 70 პროცენტი. ყველაზე ოპტიმალური შეფასებებით 1994 წელს მთლიანი ეროვნული პროდუქტი ერთ მცხოვრებზე გაანგარიშებით დაახლოებით 400 აშშ დოლარს აღწევს, 1990 წლის 2200 დოლარის ნაცვლად. გაეროს პრაქტიკაში მიღებული პარამეტრის — ადამიანური განვითარების ინდექსის (სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობის, განათლების დონისა და მთლიანი ეროვნული პროდუქტების ინტეგრირებული მაჩვენებლის) მიხედვით საქართველოს 1990 წელს მსოფლიოში 49-ე ადგილი ეჭირა, ერთ მცხოვრებზე გაანგარიშებული მთლიანი ეროვნული პროდუქტით კი 72-ე. 1993 წელს შესაბამისი მაჩვენებლები წინასწარი შეფასებით 88-ე და 126-ე ადგილით განისაზღვრა. ეს ყველაფერი მოგვიტანა იმ მასობრივმა ნგრევამ, რომელსაც ადგილი ჰქონდა საქართველოში უკანასკნელ წლებში.

სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის ასე მნიშვნელოვნად გაუარესება გამოწვეულია, უწინარეს ყოვლისა, წარმოების სწრაფი დაცემით, პირველ რიგში ენერგეტიკული და სასურსათო კრიზისით, სსრ კავშირის დაშლის შემდეგ სამეურნეო კავშირების მკვეთრი გაწყვეტით, აგრეთვე, საქართველოსთვის თავსმოხვეული საომარი მოქმედებებით აფხაზეთსა და შიდა ქართლში, სამოქალაქო ომით, ცენტრალიზებულად მართვადი მეურნეობის საბაზრო რელსებზე გადასვლის ობიექტური თუ სუბიექტური სიძნელეებით, მთელი რიგი სხვა ფაქტორებით.

ცხადია, ქვეყანა შექმნილი ვითარებიდან გამოსავალს ეძებს. ამგვარი ძიების შედეგი იყო სახელმწიფოს მეთაურის 1994 წლის 7 თებერვლის № 34 ბრძანებულებით დამტკიცებული ანტიკრიზისული პროგრამა და 1994-1995 წლებისათვის ეკონომიკური და სოციალური განვითარების ძირითადი პარამეტრები. ამ დოკუმენტებმა სათავე დაუდეს ეკონომიკური რეფორმის რადიკალური ღონისძიებების თანამიმდევრულად განხორციელებას.

მდგომარეობა დღეს ძალიან ზოგადად და მოკლედ შეიძლება შემდეგნაირად დახასიათდეს: რესპუბლიკის სამინისტროებისა და უწყებების მიერ მომზადებული ინფორმაციისა და შეფასებების საფუძველზე შეიძლება დავასკვნათ, **რომ მიუხედავად უმძიმესი ეკონომიკური კრიზისისა, 1994 წელს რიგ სფეროებში გაჩნდა მდგომარეობის ერთგვარი გამოსწორების, მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციის დაწყების პირველი ნიშნები, წინაპირობები. ამის ერთ-ერთი მაჩვენებელია ის ფაქტი, რომ შარშან წლის განმავლობაში მთლიანობაში ნელა, მაგრამ თანდათან სუსტდებოდა წარმოების მოცულობის დაცემის ტენდენცია.** კერძოდ, თუ 1994 წლის პირველ კვარტალში მთლიანი შიდა პროდუქტის მოცულობამ წინა წლის ანალოგიური პერიოდის მაჩვენებლის მხოლოდ 39 პროცენტი შეადგინა, 9 თვის შედეგების მიხედვით — 53,5 პროცენტი. 1994 წელს რესპუბლიკაში მთლიანი შიდა პროდუქტის მოცულობა 1993 წლის დონის ორ მესამედზე მეტი გახდა, ეროვნული შემოსავალი თითქმის 70 პროცენტს გაუტოლდა. ეს არასაკმარისი, მაგრამ მდგომარეობის გარკვეული გაუმჯობესებაა.

ეკონომიკის სამინისტროს წინასწარი საპროგნოზო გაანგარიშებების თანახმად უკეთესი პერსპექტივები იკვეთება 1995 წლისათვის. უზრუნველყოფილი იქნება შიდა პროდუქტის ზრდა — 15-18 პროცენტით, ეროვნული შემოსავლისა კი — 12-15 პროცენტით. ჩემი შეფასებით, ეს შესაძლებლობების მინიმალური ვარიანტია.

ეროვნული პროდუქტის ზრდა მიღწეულია საქართველოს რესპუბლიკის ანტიკრიზისული პროგრამის შესაბამისად, საფინანსო სისტემის გაჯანსაღების იმ ტენდენციის ფონზე, რომელიც დაისახა **„მოსახლეობის სოციალური დაცვის გადაუდებელ ღონისძიებათა, ფასწარმოქმნისა და საფინანსო სისტემის ძირეული რეფორმის დაჩქარების შესახებ“** საქართველოს სახელმწიფოს მეთაურის 1994 წლის 29 აგვისტოს № 281 ბრძანებულების შესაბამისად.

უწინარეს ყოვლისა, დარეგულირებული იქნება ელექტროენერგიის, გაზის გადასახადი და ამ საფუძველზე კომუნალური და სატრანსპორტო ტარიფები. ამ გზით უზრუნველყოფილი იქნება შესაბამისი დარგების ნორმალური და კონკურენტუნარიანი ფუნქციონირება სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დოტაციის მიუღებლად და იმავდროულად გაძლიერდება ენერგორესურსების მომჭირნეობით ხარჯვა.

პარალელურად დაიწყო პურის სარეალიზაციო ფასების ეტაპობრივი მოწესრიგება, უახლოეს ხანში მათი მსოფლიო ბაზრის ფასების დონეზე ლიბერალიზაციის გათვალისწინებით, ხელფასის შესაბამისი ზრდის პირობებში.

ენერგიისა და პურზე ფასთასხვაობის საკომპენსაციო თანხები ფასების მოწესრიგებამდე რესპუბლიკის ბიუჯეტის დეფიციტის ნახევარს შეადგენდა. ახლა უდეფიციტო ბიუჯეტზე ვლაპარაკობთ.

მთლიანი ეროვნული და შიდა პროდუქტის წარმოების დაცემის შეჩერების ტენდენციამ, ფასების მოწესრიგების ღონისძიებებმა გარკვეული საფუძველი შექმნეს ანტიკრიზისული პროგრამით დასახული საბიუჯეტო პოლიტიკის გაჯანსაღებისათვის. კერძოდ, 1994 წლის IV კვარტალის ბიუჯეტი, რომელიც ეკონომიკური თვალსაზრისით ექსტრემალურ პირობებში ჩამოყალიბდა, ბოლო წლებში პირველად ითვალისწინებდა შემოსავლების და ხარჯების სრულ დაბალანსებას, ეს მაშინ, როცა 9 თვის ბიუჯეტში დეფიციტმა 90 პროცენტს გადააჭარბა. სრული დაბალანსება პრაქტიკულად მაინც ვერ მოხერხდა.

მიუხედავად ამისა, **მთავარია ტენდენცია, რომ ბიუჯეტი დგება რეალური ეკონომიკური პროცესების გათვალისწინებით.** კერძოდ, ეს პრინციპი განხორციელდა საქართველოს რესპუბლიკის 1995 წლის რესპუბლიკურ ბიუჯეტშიც, რომელიც 1995 წელს დაამტკიცა პარლამენტმა, წლის ეკონომიკური პარამეტრების პროგნოზირების ძალზე დიდი სირთულის პირობებში. გვესმის, რომ მიღებული ბიუჯეტი მძიმე ტვირთად აწვება ხალხს, მაგრამ ამ ეტაპზე უფრო სრულყოფილი ბიუჯეტის შედგენა შეუძლებელი იყო. ამიტომ იგი, ძირითადად, დამაკმაყოფილებლად უნდა ჩაითვალოს. კერძოდ, დადებით მომენტებად უნდა იქნეს მიჩნეული შემოსავლებისა და ხარჯების დაბალანსება, საგადასახადო ბაზის გაფართოება (მიწის გადასახადის შემოღება და სხვა), აგრეთვე ადგილობრივ ბიუჯეტებთან ურთიერთობების საკანონმდებლო საფუძველზე დარეგულირება და ა. შ.

ასეთ პირობებში რესპუბლიკური ბიუჯეტის შემოსავლები და ხარჯები 243,8 ტრილიონი კუპონით განისაზღვრა. საკუთარი შემოსავლები 112,5 ტრილიონი კუპონის, ანუ საშემოსავლო ნაწილის 46 პროცენტის დონეზეა, შარშანდელი ფაქტობრივი 40 პროცენტის ნაცვლად.

ამასთან, ქვეყნის მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობის გამო, ფინანსური რესურსების უკმარისობის პირობებში ბიუჯეტის შემოსავლების სერიოზულ წყაროდ საერთაშორისო საფინანსო-ეკონომიკური ორგანიზაციებისა და საზღვარგარეთის ქვეყნების მთავრობების მიერ გამოყოფილი დახმარებები, გრანტები და სახელმწიფო კრედიტები იქცა. 1995 წლის ბიუჯეტში ეს თანხა 131,3 ტრილიონ კუპონს, ანუ მთლიანი შემოსავლების მოცულობის 53,9 პროცენტს შეადგენს.

შემოსავლების ამგვარად ფორმირებამ განაპირობა რესპუბლიკის სამინისტროების, უწყებების, დაწესებულებებისა და ორგანიზაციების მიერ წარმოდგენილი საბიუჯეტო განაცხადებისა და მთელი რიგი ღონისძიებების განხორციელებისათვის საბიუჯეტო ასიგნებათა გამოყოფაზე მოთხოვნების მკვეთრი შეზღუდვა და მრავალ მათგანზე უარის თქმა, რადგან საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და უცხოეთის ქვეყნების მთავრობების კრედიტების გამოყენება მხოლოდ მოსახლეობის სოციალური დაცვის ღონისძიებებზე შეიძლება. ბიუჯეტში მკვეთრად ლიმიტირებულია ხარჯების ისეთი სახეები, როგორიცაა არის: თავდაცვის, სამართალდამცავი ორგანოების, სახელმწიფო ხელისუფლებისა და მმართველობითი ორგანოების შენახვისა და სახელმწიფო ვალის მომსახურების ხარჯები. კერძოდ, შეზღუდულია თავდაცვის ხარჯები. შემცირებულია სამართალდამცავი ორგანოების შენახვის ხარჯები — 13,6 პროცენტამდე, ხოლო სახელმწიფო ხელისუფლებისა და მმართველობის ორგანოების შენახვის ხარჯები — 4,8 პროცენტამდე. ამასთან სახელმწიფო ხელისუფლებისა და მმართველობის ორგანოების ხარჯები განსაზღვრულია მათი აპარატების რიცხოვნობის 30 პროცენტით შემცირების გათვალისწინებით და სხვა.

დამტკიცებულ ბიუჯეტში საერთაშორისო სავალუტო ფონდის რეკომენდაციების მიხედვით გათვალისწინებულია **მოსახლეობის სოციალური დაცვის დამატებითი ღონისძიებებისათვის** საჭირო ასიგნებების თანხა — 50,2 ტრილიონი კუპონი. ამ ღონისძიებების თანახმად განსაზღვრულია 1994 წლის 1 იანვრიდან და 1 ივლისიდან მინიმალური ხელფასის დონის გაზრდა და საბიუჯეტო სფეროს მუშაკთა თანამდებობრივი განაკვეთებისა და სარგოების, პენსიებისა და შემწეობების გადიდება. მაგრამ, თუ გულახდილნი ვიქნებით, ბიუჯეტში ვერ მოხერხდა ამ მინიმალურ მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილებაც კი, რაც საბიუჯეტო დაფინანსებას წაუყენებს ქვეყნის ნორმალური სოციალურ-ეკონომიკური ფუნქციონირებისათვის. უწინარეს ყოვლისა, კვლავ უაღრესად შეზღუდული რჩება საბიუჯეტო ორგანიზაციების მუშაკთა შრომის ანაზღაურება, აგრეთვე, პენსიები და სხვა სოციალური გასაცემლები. [illegible] დაწესებულებათა ჩამორჩენილი და [illegible] მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განვითარება. ბიუჯეტი ვერ წყვეტს სიღარიბის ზღვარს მიღმა დარჩენილი სოციალური ფენების, ლტოლვილთა პრობლემებს. ჩვენი ეკონომიკა ამის შესაძლებლობას ვერ იძლევა.

უნდა ვაამოქმედოთ ეროვნული ეკონომიკა და [illegible]. მხოლოდ კრედიტებით და ჰუმანიტარული დახმარებით შორს ვერ წავალთ.

ბიუჯეტის ბალანსის [illegible] უნდა იქნეს, ერთი მხრივ, [illegible] შემოსავლების [illegible], მეორე მხრივ, [illegible] შემოსავლ[illegible]

(გაგრძელება 3-ე გვ.)

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რეფორმების, ახალი კონსტიტუციის, სახალხო რეფერენდუმის და დემოკრატიული არჩევნების წელი

(გაგრძელება)

ბის უფრო სრულად ამოღებით. ამ თვალსაზრისით რეზერვები უეჭველად არის და მათი ამოქმედება წლეულს რეფორმის გაგრძელების ერთ-ერთ უმთავრეს ამოცანად უნდა იქნეს მიჩნეული. კერძოდ, საერთაშორისო სავალუტო ფონდიდან და მსოფლიო ბანკიდან, ევროგაერთიანებიდან გამოყოფილი და მოსალოდნელი სესხების, სხვა საერთაშორისო დახმარებების უმთავრესი ეფექტი საერთო ფინანსური სტაბილიზაცია, რესურსული და ენერგეტიკული მწვავე დეფიციტის შერბილება, წარმოების გამოცოცხლება, ბიზნესის განვითარება უნდა იყოს. ეს კი, თავის მხრივ, დამატებით საგადასახადო წყაროებს წარმოშობს.

ცხადია, აღნიშნული წყაროების ჩამოყალიბების მნიშვნელოვანი საფუძველი ეკონომიკის ცალკეულ დარგებში მიმდინარე შესაბამისი ცვლილებებია. ეს ყველაზე გამოკვეთილად **სამრეწველო წარმოების** მაგალითზე ჩანს. ამ დარგში მიღწეული ძალიან მოკრძალებული, მაგრამ მაინც დადებითი მომენტები, ცხადია, არ იძლევა თვითდამშვიდების საშუალებას. განსაკუთრებით საგანგაშოა, რომ შარშან მრეწველობის რიგ დარგებში კვლავ გრძელდებოდა 1988-1989 წლებში დაწყებული მდგომარეობის გაუარესების ტენდენცია. ამასთან, არც თუ ისე იშვიათად დაცემის ტემპი აღემატება 1993 წლისათვის დაფიქსირებულ ანალოგიურ მაჩვენებელს.

მიუხედავად ამისა, მრეწველობაში მიმდინარე პროცესები, განსაკუთრებით თბილისისა და ქუთაისის საწარმოებში დაწყებული გამოცოცხლება, რაც ადგილობრივი მმართველობის ორგანოების, თბილისისა და ქუთაისის მერიების აქტიური დახმარების შედეგია, პირდაპირი კავშირების აღდგენა, ენერგეტიკული და სანედლეულო პრობლემის საკუთარი ძალებით მოგვარება, საწარმოთა აქციონირება და პრივატიზაციის დაჩქარება გარკვეულ საფუძველს იძლევა, რომ 1995 წელს ჯერ კიდევ შემორჩენილი საწარმოო პოტენციალი უფრო ეფექტიანად იქნეს გამოყენებული.

საერთო მდგომარეობისა და ეკონომიკის სტაბილურობის თვალსაზრისით, ბევრი რამ არის საყურადღებო აჭარაში.

ეკონომიკის სამინისტროს გაანგარიშებებითა და შეფასებებით რეფორმის განხორციელების, ფინანსური სტაბილიზაციისა და ინფლაციის შენელების პირობებში სავარაუდოა სამრეწველო პროდუქციის მოცულობის 1,5-ჯერ გადიდება.

კიდევ უფრო **საიმედო ტენდენციები იკვეთება ეკონომიკის აგრარულ სექტორში,** სადაც მატერიალური რესურსების უკიდურესად შეზღუდულობის და საკმაოდ გვალვიანი ამინდის მიუხედავად, შარშან, ჯერ კიდევ საბოლოოდ დასაზუსტებელი მონაცემებით, წარმოებულია წინა წელთან შედარებით 6 პროცენტით მეტი ყურძენი, 2,2-ჯერ მეტი ციტრუსი, 2,7-ჯერ მეტი ხილი, 33 პროცენტით მეტი მზესუმზირა, 57 პროცენტით მეტი შაქრის ჭარხალი, 8 პროცენტით მეტი კარტოფილი და ა. შ.

წარმოების მთლიანი მოცულობა საბოლოო ანგარიშით არამცთუ აღარ დაცემულა, სავარაუდოა, რომ 3-4 პროცენტით გაიზარდა კიდეც. თუმცა, სამწუხაროდ, აღინიშნა მარცვლეულისა და მეცხოველეობის პროდუქტების წარმოების შემცირება, ხოლო ჩაის კრეფა-დამზადება მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ყველაზე დაბალ ნიშნულზე — 60 ათას ტონაზე დაეშვა.

ეკონომიკის სამინისტროს საპროგნოზო შეფასებებით, 1995 წელს შარშანდელთან შედარებით, მოსალოდნელია სოფლის მეურნეობის პროდუქციის 6-7 პროცენტით გადიდება, აქედან მარცვლის წარმოება ნატურალურ გამოხატულებაში შეიძლება გაიზარდოს 1,3-ჯერ, მზესუმზირისა — თითქმის 2-ჯერ, შაქრის ჭარხლისა — 1,8-ჯერ, ყურძნისა — 1,6-ჯერ, ჩაის ფოთლის — 2,5-ჯერ და ა. შ.

გაცილებით რთული მდგომარეობა ჩამოყალიბდა გადამამუშავებელი მრეწველობის საწარმოებში, ვერ დაიტვირთა ჩაის, საკონსერვო, ღვინის პირველადი გადამამუშავების ბევრი საწარმო, რომ აღარაფერი ითქვას ხორცისა და რძის წარმოების სიმძლავრეებზე. გართულდა მზა პროდუქციის რეალიზაცია, მათ შორის ნატურალური ჩაისა და ღვინისა. მაგრამ ენერგეტიკული, სატრანსპორტო და საკრედიტო პრობლემების მეტ-ნაკლებად დარეგულირების შემთხვევაში, ეკონომიკის სამინისტროს გაანგარიშებით, 1995 წელს კვების მრეწველობის პროდუქციის პოტენციური ზრდა მოსალოდნელია 1,8-ჯერ. ეს ამოცანა უკეთ გადაწყდება თუ დაჩქარდება გადამამუშავებელი საწარმოების პრივატიზაცია და აქციონირება ნედლეულის მწარმოებელთა ფართო მონაწილეობით.

ერთმნიშვნელოვანი არ არის **სატრანსპორტო კომპლექსის** საქმიანობის შედეგები და პერსპექტივები. 1994 წელი წინა წლიწადთან შედარებით უკეთესი მაჩვენებლებით დაამთავრა **სამგზავრო ტრანსპორტმა.** ამავე დროს წარმოების მოცულობისა და ტვირთნაკადების შემცირებისა და რუსეთის ფედერაციასთან **სარკინიგზო კავშირების** შეწყვეტის გამო სატვირთო გადაზიდვების მოცულობა 1994 წელს, წინა წლიწადთან შედარებით, სარკინიგზო ტრანსპორტზე 48%-ით, საჰაეროზე — 34 პროცენტით, საზღვაო ტრანსპორტზე — 33 პროცენტით დაეცა, საავტომობილო ტრანსპორტზე — 1,9-ჯერ შემცირდა.

ამავე დროს ტრანსპორტის, განსაკუთრებით რკინიგზის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზისა და საავტომობილო გზების მდგომარეობა თანდათან უარესდება, რაც ეკონომიკის აღმავლობის შეფერხების მიზეზი შეიძლება გახდეს.

საჭიროა დაიხვეწოს და გადაისინჯოს ტრანსპორტის მართვის არსებული სტრუქტურა ქვეყანაში მიმდინარე ეკონომიკური რეფორმების გათვალისწინებით. ადგილობრივი და საერთაშორისო ტარიფების დამუშავებისათვის მიზანშეწონილია შეიქმნას სპეციალური კომერციული სამსახური. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს სამგზავრო ტრანსპორტის ორგანიზაციას, რაც დღეს არსებით გაუმჯობესებას მოითხოვს. ამ მხრივ სავალალო მდგომარეობაა თბილისში, ცუდად მუშაობს მეტროპოლიტენი, ტროლეიბუსების პარკი, სხვა სახის ტრანსპორტი.

განსაკუთრებით მძიმე **მდგომარეობაა მშენებლობაში.** შარშან რესპუბლიკური ბიუჯეტიდან მშენებლობის დარგის განვითარებისათვის შესაძლებელი გახდა მხოლოდ 1,6 ტრილიონი კუპონის გამოყოფა. არც სახელმწიფო საწარმოთა და არც კერძო სექტორის საინიციატივო აქტივობა არ იგრძნობა. მთლიანად რესპუბლიკაში 1994 წელს დაფინანსების ყველა წყაროს ხარჯზე მხოლოდ 27 ტრილიონი კუპონის სამუშაოები შესრულდა, მწყობრში არ ჩამდგარა არც ერთი საწარმოო ობიექტი და სიმძლავრე. პრაქტიკულად შეჩერებულია მიწისძვრითა და სხვა სტიქიური უბედურებებითა და საომარი მოქმედებებით დაზარალებული ობიექტების აღდგენა.

წლეულს მდგომარეობის არსებითი გამოსწორება ამ სფეროში, სამწუხაროდ, მოსალოდნელი არ არის. კვლავ მეტად უმნიშვნელოა რესპუბლიკური ბიუჯეტიდან გამოყოფილი სახსრები, რომლებიც მარტო ცხინვალის რეგიონში მიმდინარე სამუშაოების მხოლოდ ნაწილობრივი გაგრძელების, თბილისის მეტროპოლიტენის მშენებლობის კონსერვაციის და პარლამენტის შენობის, — რაც სახელმწიფოებრიობის სიმბოლოა, რეკონსტრუქციის გაგრძელებას თუ უზრუნველყოფს. ასეთ პირობებში, ცხადია, ძირითადი სიმძიმე საწარმოთა და ორგანიზაციათა, აგრეთვე, ადგილობრივი ბიუჯეტების სახსრებზე უნდა გადავიდეს. რესპუბლიკის ეკონომიკის გამოცოცხლებისა და მისი პოტენციალის შექმნისათვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს უცხოური კაპიტალის მოზიდვისათვის ხელსაყრელი ინვესტიციური კლიმატის შექმნას. საკმაოდ მძლავრი სამშენებლო პოტენციალის შესანარჩუნებლად უნდა გაძლიერდეს საზღვარგარეთ სამუშაოთა დაკვეთა, მით უმეტეს, რომ რუსეთში, თურქმენეთში, თურქეთსა და ზოგიერთ სხვა ქვეყანაში, ჩვენს შედარებით იაფ სამუშაო ძალაზე, კადრებზე მოთხოვნილება რეალურად არსებობს.

შარშან, როგორც მრეწველობისათვის, ისე მთლიანად, ეკონომიკისათვის მეტად მძიმე შედეგები ჰქონდა იმ ფაქტს, რომ ელექტროენერგიის გამომუშავება შემცირდა თითქმის ერთი მესამედით, ანუ 3 მლრდ კვტ საათით. ეს თბილისის სრესში რიგი წამყვანი აგრეგატების მწყობრიდან ხანგრძლივი გამოსვლით, ელექტროგადამცემი ხაზების მოუწესრიგებლობით, ზამთრისათვის მზადების შესახებ სახელმწიფოს მეთაურისა და მთავრობის მიერ დამტკიცებულ პროგრამათა შეუსრულებლობით აიხსნება. 1995 წლის იანვარში მეტად მძიმე ავარია მოხდა თბილისის სრესში. ამან უაღრესად კრიტიკული ვითარება შექმნა წლევანდელი პროგრამის რეალიზაციისათვის. შექმნილია სამთავრობო კომისია უშიშროების სამსახურის ხელმძღვანელის **იგორ გიორგაძის** მეთაურობით. საქენერგოსა და თბილისში წესრიგი უნდა დამყარდეს. მათი მოუქნელი მუშაობა მასების აღშფოთებას იწვევს. იგივე ითქმის საქგაზის შესახებ. მინისტრთა კაბინეტმა გადამწყვეტი ზომები უნდა მიიღოს.

ენერგეტიკული კრიზისის დაძლევა უპირველესი სასიცოცხლო ამოცანა ხდება არა მარტო წარმოების დაცემის შეჩერების, არამედ მთლიანად რეფორმის ბედისათვის.

საქენერგოს საპროგნოზო გაანგარიშებით 1995 წლისათვის შესაძლებელი იყო 7,1 მლრდ კვტ საათი ელექტროენერგიის წარმოება, ანუ 5-6 პროცენტით მეტისა, ვიდრე 1994 წელს. აქედან, თბოსადგურის გამომუშავება განსაზღვრული იყო 2,5 მლრდ კვტ საათის ოდენობით, რაც შარშანდელ დონეს 25 პროცენტით აღემატება. მიუხედავად მომხდარი მეტად მძიმე ავარიისა, საქენერგომ უნდა უზრუნველყოს ამ პროგრამის განხორციელება.

ამ და სხვა ურთულესი ტექნიკური და ეკონომიკური ამოცანების დაძლევის საფუძველს შექმნის ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკის კრედიტის, 18 მლნ დოლარის ეფექტიანი გამოყენება, საქართველოს ენერგოსისტემის თანამშრომლობის აღდგენა დსთ-ს (ესენგეს) ქვეყნების ენერგოსისტემებთან, საქენერგოს სტრუქტურული რეორგანიზაცია და მისი ცალკეული რგოლების აქციონირება.

დასასრულს უახლოვდება ენერგეტიკის განვითარების სახელმწიფო პროგრამაზე მუშაობა. ლაპარაკია იმაზე, რომ შევადგინოთ და განვახორციელოთ კიდევაც ენერგეტიკული კრიზისის დაძლევის ეტაპობრივი სქემა იმ შესაძლებლობათა გამოყენებით, რაც საკუთრივ საქართველოს გააჩნია და აგრეთვე უცხოური ინვესტორების, საზღვარგარეთელი პარტნიორების აქტიური მონაწილეობის გათვალისწინებით.

რესპუბლიკის ეკონომიკაში შექმნილი მძიმე მდგომარეობა, სხვა მიზეზებთან ერთად, იმითაც არის განპირობებული, რომ მიუხედავად გატარებული რიგი ღონისძიებებისა, ქვეყნის ეკონომიკის მართვის დღევანდელი სტრუქტურა ჯერ კიდევ არ არის მომზადებული საბაზრო ურთიერთობების პირობებში ფუნქციონირებისათვის. იგი ჯერ კიდევ უმთავრესად ორიენტირებულია სახელმწიფო საკუთრების საწარმოების დეცენტრალიზებულ მართვაზე; ფაქტობრივად შენარჩუნებულია ეკონომიკურად გაუმართლებელი სპეციალიზაცია და დისპროპორციები. არასაკმარისი ტემპებით მიმდინარეობს საბაზრო ურთიერთობების ადეკვატური სტრუქტურების ჩამოყალიბება, ზოგან ჭიანურდება პრივატიზაციისა და აქციონირების პროცესი. სამინისტროები ხელს არ უწყობენ მცირე და საშუალო ბიზნესს და ამის გამო ვერ ხერხდება გაწყვეტილი სამეურნეო კავშირების აღდგენა და ახალი ეკონომიკური ურთიერთობების ფორმირება. ვერ ხორციელდება სამეურნეო კომპლექსების რესტრუქტურიზაცია ქვეყნის სტრატეგიული ეკონომიკური ინტერესების შესაბამისად. ამიტომ იმაზე, თუ რამდენად სწორად იქნება განსაზღვრული შესაბამის სამინისტროთა ამოცანები და ფუნქციები, როგორი იქნება მათი ორგანიზაციული სტრუქტურა, მათი უფლებები და მოვალეობები, როგორი იქნება მათი ადგილი და ურთიერთმოქმედება მართვის სხვა სახელმწიფო სტრუქტურებთან და, რაც მთავარია, თვით დარგობრივ კომპლექსებში შემავალ საწარმოებსა და ორგანიზაციებთან და ა. შ. ბევრად არის დამოკიდებული ამ სფეროში რეფორმების გატარებისა და მუშაობის სტაბილიზაციისა და შემდგომი აღმავლობის მიღწევა. როგორც მსოფლიო გამოცდილება გვიჩვენებს, ეს საკითხი სხვადასხვა ქვეყანაში, იმისდა მიხედვით, თუ საბაზრო ეკონომიკის რომელი მოდელია არჩეული თუ ტრადიციულად ჩამოყალიბებული (ამერიკული, იაპონური, ფრანგული, გერმანული, პოლონური, ჩინური და სხვა), გადაწყვეტილია სხვადასხვანაირად.

არსებული მდგომარეობის გათვალისწინებით და რესპუბლიკის სამეურნეო კომპლექსის განვითარების სწორად წარმართვის უზრუნველსაყოფად, დარგობრივი სამინისტროები უნდა განიტვირთონ სამეურნეო ფუნქციებისაგან და, როგორც ეკონომიკის მსხვილი კომპლექსის პროგრამული რეგულირების სამთავრობო სტრუქტურებმა, უნდა განახორციელონ შესაბამის სფეროში საერთო სახელმწიფო პოლიტიკის განმსაზღვრელი, მაკოორდინირებელი და საშუამავლო ფუნქციები.

პრაქტიკულად ახლა ყალიბდება არსებულ სამინისტროთა და უწყებათა ახალი როლი საბაზრო ეკონომიკის პირობებში. სამინისტროებმა თვითონ უნდა ეძიონ და მიაგნონ იმ ნიშას, რომელიც მათ სასიცოცხლოდ საჭიროს გახდის ბიზნესისათვის, არსებითი მნიშვნელობა არ აქვს კერძო პირი იქნება მესაკუთრე თუ სახელმწიფო. სამინისტროებისა და უწყებებისათვის არა მარტო პოლიტიკის განსაზღვრა იქნება მთავარი, არამედ ამ ეტაპზე ოპერატიული ამოცანების გადაჭრაში აქტიური მონაწილეობა, მეწარმისათვის აბსოლუტურად ხელსაყრელი გარემოს შექმნა, გზის გაკაფვა ახალი კავშირების, ნედლეულის თუ მასალების ახალი ბაზრებისკენ.

საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის ყველა ნიუანსის ღრმა მცოდნენი სწორედ სამინისტროებში უნდა მუშაობდნენ.

მიუხედავად მატერიალური წარმოების სფეროში მიღწეული ზოგიერთი ძვრებისა და ეროვნული ბანკის მიერ კუპონის კურსის თანამიმდევრული განმტკიცებისა, **რაიმე ცვლილება მოსახლეობის ცხოვრების დონის გაუმჯობესების სფეროში არ მომხდარა.** გასული წლიდან ხელფასების გაყინვის იძულებითი კურსის პოლიტიკის განხორციელებასთან დაკავშირებით, პირიქით, **მნიშვნელოვნად გაუარესდა მოსახლეობის, განსაკუთრებით კი საბიუჯეტო ორგანიზაციებში დასაქმებულთა და სოციალურად დაუცველ პირთა ცხოვრების პირობები.** კერძოდ, დღეისათვის მათი საშუალო თვიური ხელფასი, პენსია და სხვა 4 მლნ კუპონს არ აღემატება და ეს მაშინ, როცა, რომ არაფერი ვთქვათ ოჯახის სხვა წევრებზე და არსებობისათვის აუცილებელ სხვა პროდუქტებსა და მომსახურებაზე, მარტო ერთ პირს მხოლოდ ნორმირებული პურისა და სხვა პროდუქტების (შაქარი, ფქვილი, კარაქი) შესაძენად, ბუნებრივი აირის, ელექტროენერგიისა და კომუნალური მომსახურების საფასურის გადასახდელად და ტრანსპორტით სამსახურში მისასვლელად მინიმუმ 3-4-ჯერ მეტი თანხა მაინც ესაჭიროება, ვიდრე მას ხელფასის სახით ეძლევა. მდგომარეობა აუტანელია.

მოსახლეობის გარკვეულ ფენებს ფიზიკური არსებობის შენარჩუნებისათვის უხდებათ ბრძოლა.

მიუხედავად კუპონის შემდგომი განმტკიცებისა, მისი მიმოქცევის არეალის სახელმწიფო ვაჭრობითა და მომსახურებით შეზღუდვის გამო, ბოლო თვეებში, მანეთის გაუფასურებასთან და საქონლის გაძვირებასთან დაკავშირებით, **კვლავ გაიზარდა სიცოცხლისუნარიანობის უზრუნველყოფის მინიმუმი.**

ერთ სულ მოსახლეს თვეში 31 მლნ კუპონი სჭირდება არსებობის შესანარჩუნებლად. ხელფასით (კომპენსაციების და დამატებების გათვალისწინებით) 20 პროცენტიც არ იფარება.

1994 წელს რესპუბლიკაში მოსახლეობის მსყიდველობითუნარიანობის დაქვეითებასთან ერთად, კიდევ უფრო გაღარიბდა სამომხმარებლო ბაზარი და 1993 წელთან შედარებით თითქმის 2,5-ჯერ შემცირდა საქონელბრუნვის მოცულობაც, მათ შორის სახელმწიფო ვაჭრობის და ცეკავშირის სისტემაში — 4-5-ჯერ და მეტად. ამ პირობებში მოსახლეობა თავის მოთხოვნილებას ძირითადად კერძო სექტორისა და აგრარული ბაზრის მეშვეობით იკმაყოფილებს. შესაბამისად ამ სექტორში საქონელბრუნვის მოცულობა 1994 წელს, 1993 წელთან შედარებით, 2-ჯერ და მეტად გაიზარდა, რაც თავისთავად დადებითი მოვლენაა, იგი მოსახლეობის ყველა ფენისათვის ხელმისაწვდომი რომ იყოს. არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ სიღარიბის ზღვარზე დაბლა იმყოფება მოსახლეობის 80 პროცენტზე მეტი.

მოსახლეობის მსყიდველობითი უნარის დაქვეითებამ, სხვა ობიექტურ ფაქტორებთან ერთად, განაპირობა სოციალურ-კულტურული მომსახურების მოცულობების შემცირებაც. განსაკუთრებით მნიშვნელოვნად შემცირდა ჯანმრთელობის დაცვის, სანატორიულ-საკურორტო, კულტურის სფეროების მომსახურების მოცულობები. 1994 წელს, 1993 წელთან შედარებით, დიდად არის შემცირებული ფასიან პოლიკლინიკებში მომსვლელთა რიცხოვნობა და ერთი საავადმყოფო საწოლის დატვირთვის მაჩვენებლიც. სამედიცინო დახმარება ძნელად მისაწვდომი ხდება ღარიბი ფენებისათვის.

წლეულს, ფინანსური სტაბილიზაციის პროცესის კვალობაზე, იქმნება, ჯერჯერობით მოკრძალებული, მაგრამ მაინც გარკვეული შესაძლებლობები **სოციალური დაცვის გასაძლიერებლად,** ახალი სოციალური პოლიტიკის **შესამუშავებლად, სოციალური სფეროს დარგების შემდგომი განვითარებისათვის.** კერძოდ, 1995 წლისათვის რესპუბლიკურ ბიუჯეტში სოციალური დაცვის ღონისძიებათა განსახორციელებლად გათვალისწინებულია 72 ტრილიონი კუპონი, აქედან საბიუჯეტო სფეროს მუშაკთა ხელფასების მომატებისათვის 50 ტრილიონამდე კუპონი, ხოლო ლტოლვილთა შემწეობის გაცემისათვის გათვალისწინებულია 16,8 ტრილიონი კუპონი. რესპუბლიკაში საქონელბრუნვის მოცულობა წლეულს 8,3 პროცენტით გაიზრდება.

სოციალურ საკითხთა განსაკუთრებულ წრეს უნდა მივაკუთვნოთ **დემოგრაფიისა და გარემოს დაცვის პრობლემები.** უკანასკნელ წლებში პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური ექსტრემული სიტუაციის ფონზე ჩამოყალიბდა **არასახარბიელო დემოგრაფიული ტენდენციები.**

ცალკე უნდა აღინიშნოს **უმუშევრობის თაობაზე.** ოფიციალურად რეგისტრირებულ უმუშევართა რიცხვი 70 ათას კაცს შეადგენს. საბაზრო პრინციპების დამკვიდრების, საწარმოთა ბანკროტობისა და ლიკვიდაციის კვალობაზე წლეულს უმუშევართა რაოდენობა კიდევ უფრო გაიზრდება.

აქედან გამომდინარე, წარმოების დატვირთვა, ახალი სამუშაო ადგილების გახსნა, ბიზნესის ხელშეწყობა სახელმწიფო პოლიტიკის პრეროგატივაა. მინისტრთა კაბინეტმა ამ პრობლემას, უმუშევრობის, დასაქმების რეგულირების საკითხს სპეციალურ ღონისძიებათა მთელი კომპლექსი უნდა მიუძღვნას.

ეს სერიოზული სოციალური პრობლემაა.

1994 წელს გამოვლენილია გარემოს დაბინძურების და მცენარეთა საფარის განადგურების 495 ფაქტი. სამინისტრომ და სამართალდამცავმა ორგანოებმა, საზოგადოებრიობამ უფრო გადამჭრელი ზომები უნდა მიიღონ **ეკოლოგიური პრობლემების მოსაგვარებლად.**

განსაკუთრებულ ყურადღებას მოითხოვს საფინანსო სისტემის გაჯანსაღებისათვის საბიუჯეტო პოლიტიკის სრულყოფის ისეთი გადამწყვეტი პირობა, როგორიც არის საგადასახადო სისტემის ეფექტიანობის ამაღლება.

საგადასახადო სისტემის ფორმირებისადმი მიძღვნილი კანონთა პაკეტის რეალურად განხორციელებისა და საგადასახადო პოლიტიკის ქმედითობის ამაღლებისათვის არსებითი მნიშვნელობა ჰქონდა სახელმწიფოს მეთაურის მიერ მიღებულ რიგ გადაწყვეტილებებს: „საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო საგადასახადო სამსახურის საქმიანობის სრულყოფის გადაუდებელ ღონისძიებათა შესახებ" (განკარგულება № 44 22.02.94 წ.), „რესპუბლიკაში საგადამხდელო დისციპლინის განმტკიცების, ანგარიშსწორების მოწესრიგებისა და ბიუჯეტის შემოსავლების ზრდის კომპლექსურ ღონისძიებათა შესახებ" (ბრძანებულება № 287 01.09.94 წ.) და სხვ.

ყოველივე ამის შედეგად, არასაკმარისი ტემპით, მაგრამ მაინც შესამჩნევად გაიზარდა საგადასახადო სამსახურის საქმიანობის ეფექტიანობა. კერძოდ, 1994 წლის მე-3 კვარტალში საგადასახადო შემოსავლებმა 10,6 ტრილიონი კუპონი შეადგინა, რაც გეგმას 284 მლრდ კუპონით, ხოლო წლის პირველი ნახევრის შემოსავლებს 5,7 ტრილიონი კუპონით აჭარბებს.

ამავე დროს, მნიშვნელოვანი სირთულეები შეიქმნა პურისა და აირის რეალიზაციიდან გადასახდელების ამოღების საქმეში, რის დასაძლევადაც სერიოზული მუშაობა მიმდინარეობს, თუმცა შედეგები ერთობ მოკრძალებულია. ამიტომ შესაბამისმა სამინისტროებმა და უწყებებმა, ბანკებმა, განსაკუთრებით კი ხელისუფლების ადგილობრივმა ორგანოებმა სათანადო ყურადღება უნდა დაუთმონ „ხორბლისა და ფქვილის ცენტრალიზებული სახელმწიფო რესურსების რეალიზაციიდან ამონაგები თანხების ბიუჯეტში ამოღების მდგომარეობის გაუმჯობესების ღონისძიებათა შესახებ" საქართველოს სახელმწიფოს მეთაურის 1994 წლის 30 დეკემბრის № 413 ბრძანებულების განუხრელ შესრულებას. ეს არა მარტო ბიუჯეტის შემოსავლების, არამედ რესპუბლიკის საერთაშორისო პრესტიჟის საქმეც არის.

საგადასახადო სისტემის სრულყოფასთან ერთად გარკვეული ღონისძიებები განხორციელდება **საბაჟო სამსახურის ჩამოყალიბებისა** და საქმიანობის გაუმჯობესებისათვის.

უნდა აღინიშნოს, რომ საბაჟო სამსახურის საქმიანობა განვლილ პერიოდში ვერ პასუხობდა წაყენებულ მოთხოვნებს, რის გამოც შეიცვალა დეპარტამენტის ხელმძღვანელობა, უახლოეს ხანში დაჩქარდება ნორმატიული დოკუმენტების შემუშავება და განხორციელდება ღონისძიებები ორგანიზაციულ ნაკლოვანებათა აღმოსაფხვრელად. შარშანდელი მეოთხე კვარტალის წინასწარი შედეგები ამის იმედს იძლევა.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის რეკომენდაციების გათვალისწინებით ხორციელდება საბანკო სისტემის რეფორმაც, რომელიც განსაკუთრებული ინტენსიობით მიმდინარეობს „საქართველოს რესპუბლიკაში საბანკო სისტემის სრულყოფის შესახებ" საქართველოს სახელმწიფოს მეთაურის 1994 წლის 12 აგვისტოს № 253 ბრძანებულებით დასახულ ღონისძიებათა საფუძველზე.

უნდა აღინიშნოს ორიარუსიანი საბანკო სისტემის ჩამოყალიბების მიზნით სახელმწიფოს მეთაურის ბრძანებულებათა შესაბამისად სახელმწიფო კომერციული ბანკების (მშენებელი ბანკი, აგრომრეწვბანკი, ინდუსტრიაბანკი, საქბინსოცბანკი) სააქციო-კომერციულ ბანკებად გარდაქმნის პროცესის დაჩქარება.

დღევანდელ ეტაპზე ძირეულ რეფორმატორულ ღონისძიებად უნდა იქნეს მიჩნეული ეროვნული ბანკის მიერ საკრედიტო ემისიის შეზღუდვა, ხოლო შემდგომ შეწყვეტა, აგრეთვე ფინანსთა სამინისტროს ყველა ანგარიშის გადატანა ეროვნული ბანკის საოპერაციო სამმართველოში, ოვერდრაფტის წესით ავტომატური დაკრედიტების პრაქტიკის გაუქმება, ნაღდი ფულის გაცემის შეზღუდვების მოხსნა და სხვ.

მეტად მნიშვნელოვანია ეროვნული ბანკის მიერ დაწესებული ლიმიტებისა და ნორმატივების დაცვაზე კონტროლის გამკაცრება. კერძოდ, ძალზედ გაძლიერდა ბანკების მიერ ლიმიტების, ნორმატივების, კოეფიციენტების დაცვაზე კონტროლი.

გამკაცრდა საანგარიშგებო დისციპლინა. დარღვევების გამო სავალუტო ლიცენზიები ჩამოერთვა 28 ბანკს, აქტიური ოპერაციების წარმოების უფლება შეუჩერდა 46 კომერციულ ბანკს.

დაწყებულია სერიოზული ძვრები ფულის მიმოქცევის სფეროში, რამაც საბოლოო ანგარიშით ქართული **ფულის შემოტანის რეალური პირობები უნდა შექმნას.** უახლოეს თვეებში ფულადი რეფორმის გატარებისათვის — მიმოქცევაში ეროვნული ვალუტის — ლარის წარმატებული გამოშვებისათვის პირველ რიგში საჭიროა კუპონის კურსის შემდგომი სტაბილიზაცია, მთელი რიგი კომპლექსური ღონისძიებების გატარება. 1994 წლის ბოლოს საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა გამოყო კრედიტი, ე. წ. სტფ-ის პირველი ტრანში, მეორე ტრანშის მიღება, ალბათ მოხდება 1995 წლის გაზაფხულისთვის, რაც კუპონის კურსის შემდგომი გამყარების საშუალებას მოგვცემს და ახალი ფულის, ლარის, შემოღების საფუძველს შექმნის.

ამ თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია ეროვნული ბანკის მიერ აქტიური პოლიტიკის განხორციელება სავალუტო ბაზარზე — თბილისის ბანკთაშორის სავალუტო ბირჟაზე, რომლის ვაჭრობებიც უკვე ორი თვეა კვირაში ორჯერ ტარდება. ამის შედეგად 20 სექტემბრის შემდეგ 3-ჯერ და მეტად ამაღლდა კუპონის კურსი უცხოური ვალუტების მიმართ.

მაგრამ, ისევ და ისევ ვსვამთ ჩვენი პოლიტიკის მთავარ კითხვას — მოგვცა თუ არა ამან რაიმე ძვრა მოსახლეობის ცხოვრების დონის ამაღლებაში? პასუხი ჯერჯერობით ერთმნიშვნელოვანი არ არის. ეს გამოიწვია იმან, რომ კუპონის გამყარებას არც მისი გამოყენების არეალის გაფართოება გამოუწვევია, არც ფასების ზრდის შეჩერება, თუნდაც იმ საქონელსა და მომსახურებაზე, რომელსაც კუპონი ემსახურება, რადგან ფასები ამ საქონელზე ფორმალურად უცვლელი დარჩა, რაც იმას ნიშნავს, რომ მათზე რეალური ფასი იმ **ზომით გაიზარდა, რა ზომითაც გამყარდა კუპონი.**

ამ კრიტიკული მდგომარეობიდან გამოსავალი რეალურად ნაპოვნი არა აქვს არც რეფორმების შტაბს, არც ეროვნულ ბანკს, არც მინისტრთა კაბინეტს.

შექმნილი სიტუაცია მიგვანიშნებს იმაზე, რომ მინისტრთა კაბინეტმა, ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტროებმა, ეროვნულმა ბანკმა, ყველა დაინტერესებულმა სტრუქტურამ და უწყებამ საერთაშორისო ექსპერტებთან კონსულტაციებისას, ალბათ, საჭიროა დააზუსტონ ფიქსირებული შემოსავლების სახელმწიფო რეგულირების პოლიტიკის ზოგიერთი ასპექტი, მასში რეფორმის მიმდინარეობის რეალური პროცესის გათვალისწინებით აუცილებელი კორექტივების შეტანის მიზნით.

მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციის პერიოდი უსასრულობამდე არ შეიძლება გაგრძელდეს და დღეიდან მაინც 3-4 თვის შემდეგ სასიკეთო ძვრები მოსახლეობის ცხოვრების დონის ამაღლების საქმეში უნდა გამოიკვეთოს, მოსახლეობის შემოსავლები უნდა გაიზარდოს, ფასებმა ბაზარზე უნდა დაიკლონ, წინააღმდეგ შემთხვევაში რეფორმებს და პოლიტიკას აზრი ეკარგება.

ეკონომიკური რეფორმის ერთ-ერთი მთავარი მიმართულებაა სახელმწიფო საკუთრების ტრანსფორმაცია, რომლის პროგრამაც საქართველოში უკანასკნელ ხანს საკმაოდ სწრაფი ტემპით ხორციელდება. პროგრამა რესპუბლიკის მინისტრთა კაბინეტის მიერ დამტკიცებულ დაახლოებით 7 ათას ობიექტს მოიცავს. მათგან დღეისათვის პრივატიზებულია 2200-ზე მეტი ობიექტი (საპრივატიზაციო ობიექტების საერთო რაოდენობის 30 პროცენტი) და ჩამოყალიბებულია 600-მდე სააქციო საზოგადოება.

ინფლაციის მაღალი დონის, მოსახლეობაში სახსრების სინაკლების, სხვა სოციალურ-ეკონომიკური ფაქტორების გათვალისწინებით „პრივატიზაციის პროცესის მოწესრიგებისა და დაჩქარების ზოგიერთი ღონისძიების შესახებ" საქართველოს სახელმწიფოს მეთაურის 1994 წლის 29 მაისის № 278 ბრძანებულებით შემოღებულ იქნა პრივატიზაციის ახალი ფორმა — საპრივატიზაციო საწარმოების კოლექტივებისათვის პირდაპირი მიყიდვა. ამან არსებითად დააჩქარა საკუთრების ტრანსფორმაციის პროცესი.

პირდაპირი მიყიდვის ფორმით უკვე გაყიდულია ათასამდე ობიექტი.

განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სახელმწიფო **საწარმოთა აქციონირების პროცესის დაჩქარება.** თუ მანამდე, ერთ წელზე მეტი ხნის განმავლობაში, დაფუძნებული და რეგისტრირებული იყო 50-მდე სააქციო საზოგადოება, ზემოხსენებული ბრძანებულების შემდეგ განვლილ პერიოდში დაფუძნდა და რეგისტრაციაში გატარდა 550-მდე ახალი სააქციო საზოგადოება. უახლოეს ხანში კიდევ დაფუძნდება რამდენიმე ათეული სააქციო საზოგადოება.

სახელმწიფო საკუთრების ტრანსფორმაციის პროცესით პრაქტიკულად მოცულია ეკონომიკის ყველა დარგი. პრივატიზებულია 1500-მდე სავაჭრო ობიექტი, 711 საყოფაცხოვრებო მომსახურებისა, 138 ბენზინგასამართი სადგური და სხვა. სააქციო საზოგადოებები უწინარეს ყოვლისა მრეწველობაში იქმნება. 180-მდე მეტი სააქციო საზოგადოება შეიქმნა მრეწველობის სამინისტროს სისტემაში, 170-ზე მეტი — სოფლის მეურნეობისა და კვების მრეწველობის სამინისტროს სისტემაში, 40-ზე მეტი — სამშენებლო კომპლექსში, 30 — ტრანსპორტზე და ა. შ. მიმდინარეობს ინტენსიური მუშაობა პურპროდუქტების კორპორაციის, საქენერგოს და საქგაზის სისტემაში სტრუქტურული გარდაქმნისა და პრივატიზაციის კონცეფციის ჩამოსაყალიბებლად.

საკუთრების ტრანსფორმაციის მნიშვნელოვანი მიმართულებაა საპრივატიზაციო ბარათების (ვაუჩერების) გამოყენება. უკვე დაბეჭდილია და ეროვნული ბანკის საცავებში ინახება აღნიშნული ბარათები. მიმდინარეობს მოსახლეობის სიების დაზუსტება. დაარსებულია და ლიცენზირებულია 20-მდე სპეციალიზებული (საბარათო) საინვესტიციო ფონდი.

საქართველოში მიმდინარე ეკონომიკური რეფორმის უმთავრესი დამახასიათებელი ნიშანია საერთაშორისო საბანკო, საფინანსო და სხვა ეკონომიკურ ინსტიტუტებთან თანამშრომლობა.

განსაკუთრებით გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს საერთაშორისო სავალუტო ფონდსა და მსოფლიო ბანკთან ურთიერთობას, რამაც მეტად ქმედითი ხასიათი მიიღო ამ ორგანიზაციათა შტაბბინაში, ვაშინგტონში საქართველოს სახელმწიფო დელეგაციის ვიზიტის შემდეგ.

გაზაფხულიდან მოყოლებული ამ ორგანიზაციათა მისიები პრაქტიკულად განუწყვეტლივ მუშაობენ საქართველოს ხელისუფლებასა და მთავრობასთან. მათი უშუალო მონაწილეობითა და რეკომენდაციებით მომზადდა ფინანსური სტაბილიზაციის ის ღონისძიებები, რომლებიც საკრედიტო პოლიტიკის გამკაცრების და ფასების მოწესრიგების, ბიუჯეტის დეფიციტის აღმოფხვრის მიმართულებით ხორციელდება.

საერთაშორისო ეკონომიკურ ორგანიზაციებთან შეთანხმებულია მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციის და სისტემური ცვლილებების პროგრამის ძირითადი პარამეტრები, რაც საფუძვლად ედება საქართველოსათვის სისტემური ტრანსფორმაციის, სტენდ-ბაის, რეაბილიტაციისა და სხვა სესხების მიღებას.

ამ პროგრამის განხორციელება საბოლოოდ გულისხმობს თვიური ინფლაციის დაყვანას 1 პროცენტამდე, სამთავრობო ოპერაციებისათვის ცენტრალური ბანკის დაფინანსების შეზღუდვას.

ეკონომიკაში სახელმწიფოს როლის განსაზღვრისა და მისი ხელახალი გააზრების მიზნით მთავრობას განზრახული აქვს მოახდინოს სახელმწიფოებრივი სისტემათა ხელახალი სტრუქტურიზაცია. მთავრობამ უნდა ჩაატაროს ღრმა რეფორმა საზოგადოებრივი სექტორისა, რაც მოიცავს: 1. სამთავრობო სექტორის რადიკალურ რეორგანიზაციას; 2. მესაკუთრეობის უფლებების კერძო სექტორისათვის სწრაფად გადაცემას და 3. მტკიცე საბიუჯეტო შეზღუდვის შემოღებით სახელმწიფოს კუთვნილებაში დარჩენილი საწარმოების როლის განსაზღვრას ქვეყნის ეკონომიკაში.

ბაზრის განვითარების ხელშეწყობის მიზნით უნდა განხორციელდეს ჯერ კიდევ რეგულირებადი ფასების სრული ლიბერალიზაცია საკონკურენციო სიტუაციის შესაქმნელად. მომზადდება კანონმდებლობა **თავისუფალი ბაზრის მექანიზმების და თავისუფალი ვაჭრობის რეჟიმის ასამოქმედებლად.**

უნდა დავაჩქაროთ ეკონომიკური რეფორმების განხორციელება, ცივილიზებული საბაზრო ეკონომიკის ფორმირება.

ასეთია მიმდინარე წელს ცენტრალური და ადგილობრივი ხელისუფლების საქმიანობის სტრატეგიული მიმართულება.

XIII. პოლიტიკა კულტურის, განათლების, მეცნიერების, ხელოვნების, პრესის, რადიოს, ტელევიზიის სფეროში.

მეტად მწვავედ დგას არა მარტო მატერიალური, არამედ სულიერი ცხოვრების პრობლემებიც.

მოგეხსენებათ, ეროვნული კულტურა, ფართო გაგებით, გამოხატავს ერის ჭეშმარიტ რაობას, ინახავს და შთამომავლობას გადასცემს სულიერი წყობის იმ ეროვნულ თავისებურებებს, რომელთა გამოც ეს ერი მიიჩნევს თავს ამ ერად და არა სხვად. ამ თვალსაზრისით, **სახელმწიფოებრივი კულტურული სივრცე** არანაკლებ დასაცავია ფარული თუ აშკარა კულტურული ექსპანსიისაგან, ვიდრე სახელმწიფოს გეოგრაფიული სივრცე.

დღეს დამოუკიდებელ საქართველოს სახელმწიფოს, რომელსაც გააჩნია დიდი კულტურული პოტენციალი, სამწუხაროდ, **ჯერ არ შეუქმნია სრულყოფილი სახელმწიფოებრივი მექანიზმები თავისი კულტურისა და კულტურული სივრცის დასაცავად.** ამ მხრივ კანონთა მთელი პაკეტი საქართველოს პარლამენტს ჯერ კიდევ მისაღები აქვს და ამ საკითხის გაჭიანურება ერის სასიცოცხლო ინტერესებს არ შეესაბამება. საჭიროა მიღებული იქნეს კანონი კულტურის შესახებ, კანონი განათლების შესახებ და ა. შ.

პარლამენტმა, მინისტრთა კაბინეტმა, ხელისუფლებამ, უნდა განსაზღვრონ თავისი პრიორიტეტული სახელმწიფო ინტერესები კულტურის დარგში. სანამ ჩვენ ზუსტად არ გავაცნობიერებთ ჩვენს სახელმწიფო-კულტურულ ინტერესებს, არ მოვხაზავთ ჩვენს კულტურულ სივრცეს, არ გადავდგამთ ნაბიჯებს ამ სივრცის კანონებით დასაცავად და მიზნობრივად არ გამოვყოფთ შესაბამის თანხებს, კულტურას — ერს დეგრადაციისაგან ვერ ვიხსნით.

უცხოეთში მიდიან მეცნიერები, ხელოვნების მოღვაწეები. ხდება საქართველოდან ინტელექტის ფაქტიური გადინება. ჩვენ, როგორც სახელმწიფო, ვერ ვპატრონობთ შესაბამისად ჩვენს ინტელექტუალურ პოტენციალს. არ გვყოფნის ეროვნული შემოსავალი.

საჭიროა უცხოეთის შესაბამის ორგანიზაციებთან უფრო აქტიური თანამშრომლობა ამ ეტაპზე მათი რესურსების, მათი კაპიტალის უფრო ინტენსიურად მოზიდვის მიზნით. დიდი პოტენციალია ჩადებული ადგილობრივ შემოსავლებში, ბიუჯეტებში. ის ექსპერიმენტები, რომლებიც ქალაქ თბილისის და ქალაქ ქუთაისის მერიათა უფლებების გაფართოებას ითვალისწინებდა, გვიჩვენებენ, რომ ადგილობრივ მმართველობებს რეალურად გაუჩნდათ საშუალება თავის თავზე აიღონ კულტურის ცალკეული ცენტრების, მეცნიერების უნიკალური მიმართულებების დაფინანსების ფუნქცია. ამ მხრივ განხორციელებული აქციები იმედის მომცემია. უაღრესად მისასალმებელია საქართველოს სარკინიგზო დეპარტამენტის ინიციატივა, რომელმაც თავის ბალანსზე აიყვანა მოზარდ მაყურებელთა ქართული თეატრის კოლექტივი და ძირითადი ფინანსური და მატერიალური პრობლემები გადაუწყვიტა.

ცნობილია აჭარის, მისი ხელმძღვანელობის კეთილშობილი, მეცენატური დამოკიდებულება ქართული თეატრის, კინოს, ქართული მუსიკის განვითარების პრობლემებისადმი.

ეს გამოცდილება, როგორც მარგალიტები, ისე უნდა შევაგროვოთ, განვაზოგადოთ და წავახალისოთ.

ეფექტიანად უნდა განვახორციელოთ პროგრამა „კულტურა". მეტი უნდა გააკეთონ. ამ თვალსაზრისით პარლამენტის კულტურის კომისიამ, მინისტრთა საბჭომ, კულტურის სამინისტრომ, მუნიციპალურმა ორგანოებმა.

მეტი ყურადღება უნდა ეროვნულ მწერლობას, თეატრს, მუსიკას, კინოს, სახვით ხელოვნებას, არქიტექტურას, დიზაინს, სულიერი კულტურის ყველა სფეროს, მწერალთა, მხატვართა, კომპოზიტორთა, კინემატოგრაფისტთა, თეატრალურ მოღვაწეთა და სხვა შემოქმედებით კავშირებს, ორგანიზაციებს. საჭიროა საქართველოს კულტურული მიღწევების საერთაშორისო არენაზე უფრო ინტენსიურად გატანა.

თუ პროტექციონისტული პოლიტიკა არ გატარდა **განათლების სფეროში,** თუ განათლების ძველი სისტემის ნაცვლად ხელ-ხელა, ევოლუციის გზით არ შეიქმნა **დამოუკიდებელი საქართველოს განათლების ეროვნული სისტემა,** თუ არ შეჩერდა უკვე არსებულის ნგრევა — ოცდამეერთე საუკუნეს ჩვენ მეცხრამეტე საუკუნის განათლების დონით შევხვდებით.

მეტიც, თუ ქართული სკოლა დაინგრევა, დაინგრევა ჯერ კიდევ აუშენებელი ქართული სახელმწიფოც.

ჩვენი სახელმწიფოს ერთ-ერთი უპირველესი საზრუნავი მასწავლებლებისა და მოსწავლეებისათვის, სტუდენტებისა და პროფესორებისათვის სწავლის აუცილებელი მინიმალური პირობების შექმნა უნდა იყოს.

სახელმწიფო ხაზინა და ბიუჯეტი უკეთ უნდა აფინანსებდნენ სკოლას, უნივერსიტეტს, კოლეჯს.

უნდა შეიქმნას სამწლიანი პროგრამა „განათლება", სადაც განათლების ახალი იდეების თანაბრად გათვალისწინებული იქნება საკლასო შენობების წესრიგში მოყვანა, მასწავლებელთა და მოსწავლეთა სოციალური დაცვა.

დღეს უკვე გვაქვს არასახელმწიფო სკოლები და არასახელმწიფო უმაღლესი სასწავლებლები.

გადაუდებლად საჭიროა იქ სახელმწიფო წესრიგის დამყარება.

უნდა რეალურად ამუშავდეს ლიცენზირების, ატესტაციისა და აკრედიტების მკაცრი სისტემა. ეს ყოველივე გონივრულ სახელმწიფო კონტროლს უნდა დაექვემდებაროს.

უცხოელთა მიერ საქართველოში უმაღლესი სასწავლებლების გახსნას უნდა მივესალმოთ და ხელი შევუწყოთ, მაგრამ ეს ყოველივე არ უნდა არღვევდეს საქართველოს განათლების ეროვნული სისტემის არსს და პრინციპებს.

უნდა გადაიჭრას სახელმძღვანელოთა გამოცემის პრობლემა, შემუშავდეს მრავალწლიანი პროგრამა „სახელმძღვანელო", რომელიც გულისხმობს ეროვნული სკოლის სახელმძღვანელოების შექმნასა და გამოცემას საჭირო რაოდენობით.

კულტურა, განათლების სისტემა არის სახელმწიფოს ინტერესთა ის სფერო, სადაც ჩადებული თითოეული კაპიკი უდიდესი მოგებით უბრუნდება ქვეყანას.

დღემდე არაფერი ეშველა პროფესიული განათლების სისტემის რეორგანიზებას. წლების მანძილზე შექმნილი მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა პროფესიული განათლებისა ფაქტიურად ნადგურდება, პედაგოგიური კადრები იფანტება. რეალური ნაბიჯები ყოველივე ამის გადასარჩენად არ ჩანს.

პარლამენტის მეცნიერებისა და განათლების კომისიამ, მინისტრთა კაბინეტმა, განათლების სამინისტრომ, მუნიციპალურმა ორგანოებმა ყველაფერი უნდა იღონონ ქართული ეროვნული განათლების სისტემის რეფორმისა და განვითარებისათვის. განათლების სისტემის რეფორმის პროექტის დამუშავება უნდა დაჩქარდეს და უახლოეს დროში წარუდგინოს ჩვენს საზოგადოებას.

მსოფლიოში ცნობილია საქართველოს მეცნიერების მიღწევები, მაგრამ ბოლო დროს უსახსრობამ, კავშირების დაუფიქრებელმა და ხელოვნურმა წყვეტამ, სახელმწიფო დაკვეთების მკვეთრმა შემცირებამ, ეთნოკონფლიქტებმა არა მარტო შეაჩერა **ქართული მეცნიერების განვითარება,** არამედ საშიშროების წინაშე დააყენა მისი არსებობაც.

სწორედ საქართველოს სამეცნიერო კადრების გადარჩენას ემსახურება სახელმწიფოს მეთაურის **ბრძანებულება საქართველოს ეროვნული მეცნიერებათა აკადემიის შესახებ.** ამ მიმართულებით მუშაობა კვლავაც უნდა გაგრძელდეს.

ანალოგიური ბრძანებულება მზადდება ე. წ. საუწყებო სამეცნიერო ცენტრებისათვის დახმარების, ამ სფეროში არსებული დიდი მეცნიერული პოტენციალის უკეთ გამოყენების მიზნით. რა თქმა უნდა, ეს დოკუმენტები პასუხს ვერ გასცემენ ყველა მტკივნეულ საკითხს, მაგრამ ბევრი რამის მოგვარება ჩვენი შეზღუდული შესაძლებლობების ფარგლებშიც შეიძლება.

მნიშვნელოვნად მიმაჩნია აჭარასა და თელავში მეცნიერებათა აკადემიის ცენტრების გახსნა, დაგეგმილია ასეთი ცენტრების გახსნა სხვა კუთხეებშიც, უახლოეს დროში — ზუგდიდში, ახალციხეში, რუსთავში.

უნდა დავეხმაროთ დარგობრივ აკადემიებს, უნივერსიტეტებს, კოლეჯებს, ყველა სასწავლებელს, ყველა ეროვნულ სამეცნიერო ცენტრს.

უკეთ უნდა ამოქმედდეს სახელმწიფო პროგრამები „მეცნიერება", „თანამედროვე ტექნოლოგიები" და სხვა.

მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების კომიტეტმა შეადგინა უკანასკნელ წლებში დამთავრებული პერსპექტიული სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაოების ნუსხა, რომელთა დანერგვა მიზანშეწონილია წარმოებაში. საჭიროა უცხოელი ინვესტორების დაინტერესება ამ მეცნიერული გამოკვლევებით, პროექტებით, იდეებით.

დიდი მნიშვნელობა ენიჭება საერთაშორისო ორგანიზაციებთან ურთიერთობას. საქმიანი ურთიერთობა დამყარდა ევროკავშირთან, რასაც მოჰყვა 1994 წლის დასაწყისიდან „ტასისის" პროგრამით გათვალისწინებული პროექტის „საქართველოს ენერგეტიკული პოლიტიკის" შემუშავება კონსორციუმ „სედ-კანტორ"-ისა და საქართველოს მაღალკვალიფიციურ ექსპერტ ენერგეტიკოსთა ჯგუფის მონაწილეობით.

აღნიშვნის ღირსია შავი ზღვის კრიზისული მდგომარეობიდან გამოყვანის სამეცნიერო-ტექნოლოგიური პროგრამა, რომელიც განსახილველად წარედგინა საქართველოს რესპუბლიკის მინისტრთა კაბინეტს. პარალელურად მიმდინარეობს შავი ზღვის მინერალური და ბიოლოგიური რესურსების ეკოლოგიურად უსაფრთხო მოპოვებისა და ათვისების კომპლექსური სამეცნიერო-ტექნოლოგიური პროგრამის დამუშავება.

1993-1994 წლებში კომიტეტი კოორდინაციას უწევდა საქართველოს მონაწილეობას ევროკავშირის მიერ შემოთავაზებულ პროგრამებში. ეს პროგრამები მიზნად ისახავენ ევროპის სხვადასხვა ქვეყნებთან ერთობლივი სამეცნიერო-კვლევითი პროგრამების დაფინანსებას. საქართველო გაწევრიანდა ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაციაში და გაეროს ევროპის ეკონომიკურ კომისიაში.

ყოველივე ზემოთქმულთან დაკავშირებით მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების კომიტეტი, მეცნიერებათა აკადემია საჭიროებენ პარლამენტისა და მინისტრთა კაბინეტის სერიოზულ მხარდაჭერას, კერძოდ, სახელმწიფო დარგობრივი პროგრამების დაფინანსების მსოფლიო და ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკებისა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ კრედიტების გამოყოფისა და ადგილობრივი თუ უცხოური ინვესტიციების მოზიდვისა და რეალიზაციის საქმეში.

საჭიროა რესპუბლიკაში პოლიგრაფიისა და საგამომცემლო საქმის ახლებური გააზრება. ოფიციალური მონაცემებით წიგნების, ჟურნალ-გაზეთების გამოცემისა და ტირაჟის მიხედვით 1994 წლის შედეგებით, 1989 წლის 25 პროცენტის დონეზე ვიმყოფებით.

დღეს ლიტერატურის და მეცნიერებას ჭირს.

(დასასრული მე-4 გვ.)

რეფორმების, ახალი კონსტიტუციის, სახალხო რეფერენდუმის და დემოკრატიული არჩევნების წელი

(დასასრული)

ხელოვნების მოღვაწეები, მწერლები და მეცნიერები, სამწუხაროდ, შიმშილობენ.

იქნებ მიზანშეწონილი იყოს, გვეფიქრა მეცნიერების, კულტურის მოღვაწეთა დახმარების ფონდის შექმნაზე, რასაც დარწმუნებული ვარ მონაწილეობას მიიღებენ ის საერთაშორისო ორგანიზაციები, რომლებიც ჰუმანური დახმარების პრობლემებით არიან დაკავებულნი.

დღის მკითხველს ხელი აღარ მიუწვდება წიგნზე. მძიმე მდგომარეობაა მუზეუმებში.

განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს დემოკრატიული საქართველოს პრესა, რადიო, ტელევიზია, მასობრივი კომუნიკაციის საშუალებები, მსოფლიოს საინფორმაციო სამსახური. მათ შემთხვევით არ უწოდებენ „მეოთხე ხელისუფლებას". ისინი წარმოადგენენ პოლიტიკის, საზოგადოებრივი აზრის, პოზიტიური გაგებით — იდეოლოგიის (დემოკრატიული საზოგადოების იდეოლოგიის), — პლურალისტული, ღია სამოქალაქო საზოგადოების, სამართლებრივი სახელმწიფოს, საბაზრო ეკონომიკის ეპოქის თავისუფალ იდეათა და შეხედულებათა ცხოვრებაში დამნერგავ მძლავრ სულიერ, კულტურულ იარაღს, თავისუფალ პიროვნებათა და თავისუფლად მოაზროვნე მასების აღზრდისა და მათი ცივილიზებული მსოფლმხედველობის ფორმირების საშუალებას. დღეს საქართველოში იურიდიულად და ფაქტობრივად არსებობს თავისუფალი პრესა, რადიო, ტელევიზია.

ეს დიდი მიღწევაა. სახელმწიფო კვლავაც ყოველმხრივ — მორალურად, სამართლებრივად, მატერიალურად უნდა დაეხმაროს მათ. ცივილიზებული საზოგადოება წარმოუდგენელია თავისუფალი პრესის გარეშე.

საჭიროა პარლამენტის განათლებისა და მეცნიერების კომისიამ, კულტურის კომისიამ, მინისტრთა კაბინეტმა, განათლების სამინისტრომ, კულტურის სამინისტრომ, ადგილობრივი მმართველობის ორგანოებმა, ბიზნესმენებმა, ბანკირებმა, ქართული კულტურის ხსნის კომიტეტმა, საერთაშორისო და ეროვნულმა ფონდებმა, მეცენატებმა, სპონსორებმა, ფართო საზოგადოებრიობამ საერთო ძალისხმევით იხსნან, ხელი შეუწყონ ქართული კულტურის, მეცნიერების, ლიტერატურისა და ხელოვნების, პრესის, რადიოს, ტელევიზიის განვითარებას.

ჯანმრთელობის დაცვის სისტემის სრულყოფა მრავალმხრივი სოციალური, ეკონომიკური და პოლიტიკური პრობლემაა. კრიზისის შედეგები, რომელსაც ჯანმრთელობის დაცვის სისტემა განიცდის, მომავალ თაობებზე აისახება.

გასული წლის მარტში ჩამოყალიბდა და საქართველოს რესპუბლიკის პარლამენტს წარედგინა ჯანდაცვის რეორგანიზაციის კონცეპტუალური საფუძვლები. მიმდინარე ეტაპზე სამამულო და უცხოელი ექსპერტების ერთობლივი მუშაობით შეიქმნა დარგის რეორგანიზაციის მრავალეტაპიანი პროგრამა.

გამოცემულ იქნა სახელმწიფოს მეთაურის ბრძანებულება ჯანმრთელობის დაცვის სისტემის რეორგანიზაციის პირველი ეტაპის სამუშაოების შესრულების უზრუნველყოფის შესახებ.

ამჟამად სრულდება სამუშაოები ჯანდაცვის მართვის რეგიონული ცენტრების შესაქმნელად. იწყება სამედიცინო დაწესებულებების აკრედიტაცია და ლიცენზირება, მათი გადაყვანა სამეურნეო ანგარიშიანი ურთიერთობის საწყისებზე, მუშავდება სამედიცინო დაწესებულებათა პრივატიზაციის სახელმწიფო პროგრამის პროექტი. ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტრო კარგ მაგალითს იძლევა სისტემური რეფორმებისა და გარდაქმნების საკითხებში.

მაგრამ, როგორი მასშტაბებით და ტემპებითაც უნდა განვითარდეს სამედიცინო რეფორმა, ერთი მოთხოვნა აუცილებელი იქნება — სამედიცინო მომსახურება ხელმისაწვდომი უნდა დარჩეს სოციალურად დაუცველი ფენებისთვისაც. ასეთია ამოცანა.

პარლამენტმა, ჯანმრთელობის დაცვის კომისიამ, მინისტრთა კაბინეტმა, ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტრომ, ადგილობრივმა, მუნიციპალურმა ორგანოებმა, ეკონომიკის სახელმწიფო და კერძო სექტორმა ყველაფერი უნდა იღონონ საქართველოში თანამედროვე, ცივილიზებული ჯანმრთელობის დაცვის სისტემის შესაქმნელად, სახელმწიფო პროგრამების — „ჯანმრთელობა", „სადაზღვევო მედიცინა" და სხვ. ეფექტიანად განხორციელებისათვის.

საქართველო კურორტების, ტურიზმისა და სპორტის მსოფლიოში აღიარებული ქვეყანაა. საჭიროა სახელმწიფო პროგრამების „კურორტები", „ტურიზმი", „სპორტი" და სხვ. ეფექტიანი რეალიზაცია, უცხოელ ინვესტორთა მოწვევა.

პარლამენტმა, სპორტისა და ტურიზმის კომისიამ, მინისტრთა კაბინეტმა, სპორტის დეპარტამენტმა, ტურიზმის დეპარტამენტმა, ადგილობრივი რეგიონული მართვის ორგანოებმა, სახელმწიფო და კერძო ბიზნესმა ყველაფერი უნდა გააკეთონ საქართველოში საერთაშორისო და ადგილობრივი მნიშვნელობის კურორტების, ტურიზმისა და სპორტის განვითარებისათვის.

XIV. საგარეო პოლიტიკა

1. საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის ძირითადი პრობლემები

საგარეო ეკონომიკური საქმიანობა უფრო ინტენსიურად უნდა წარიმართოს შემდეგი სამი ძირითადი მიმართულებით:

პირველი. საჭიროა აქტიური საინვესტიციო პოლიტიკის გატარება (დარგობრივი საინვესტიციო პროექტების მომზადება, უცხოელ ინვესტორთა მოძიება, საინვესტიციო სახსრების ეფექტიანი ათვისება, ინვესტიციების რეგულირება და ამ სფეროში სახელმწიფო ინტერესების დაცვა). ამ მიმართულებით ჯერჯერობით სუსტად ვმუშაობთ.

მეორე. აუცილებელია ეფექტიანი საგარეო ვაჭრობის განვითარება. მხედველობაში მაქვს, ექსპორტ-იმპორტის საინფორმაციო სისტემის შექმნა, მსოფლიოს ბაზრის კონიუნქტურისა და ფასების შესწავლა და რესპუბლიკის სავაჭრო და სამრეწველო ორგანიზაციებისათვის მაღალკვალიფიციური რეკომენდაციების მომზადება, საქართველოს შიდა ბაზრის რაოდენობრივი და ხარისხობრივი გაუმჯობესება, ექსპორტ-იმპორტის დაბალანსება და მისი ანალიზი, ექსპორტ-იმპორტის რეგულირება და კონტროლი, საგარეო ვაჭრობის საერთაშორისო წესების დაცვა, სავაჭრო-ეკონომიკურ ურთიერთობებზე სწრაფი და ქმედითი ზეგავლენის მოხდენა და სხვა.

მესამე. გადაუდებელი საქმეა საერთაშორისო ორგანიზაციებთან და საზღვარგარეთის ქვეყნებთან ურთიერთობათა განვითარება და გაღრმავება, დონორი ქვეყნებისა და ორგანიზაციების მიერ გამოყოფილი ტექნიკური, ჰუმანიტარული, ფინანსური დახმარების ეფექტიანი კოორდინაცია და ათვისება.

აუცილებელია საზღვარგარეთის ქვეყნებთან ეკონომიკური, სავაჭრო, სამეცნიერო-ტექნიკური თუ სხვა სახის ურთიერთობების მაქსიმალურად გაფართოება და გაღრმავება.

საქმიანობის ყველა მიმართულება უშუალოდ უნდა იყოს გამიზნული კერძო სექტორის ხელშეწყობასა და განვითარებაზე.

უკვე შექმნილია დსთ-ს თანამეგობრობის სახელმწიფოების საგარეო-ეკონომიკურ უწყებათა საბჭო. მას დიდი ფუნქციები აკისრია დსთ-ს ქვეყნებში საგარეო ეკონომიკურ ურთიერთობების გაღრმავებისა და კოორდინირების საქმეში. საჭიროა ამ საბჭოსთან ეფექტიანი ურთიერთობა.

საქართველოს რესპუბლიკის საგარეო-ეკონომიკური ურთიერთობათა კომიტეტი წარმართავს და კოორდინირებას უწევს საგარეო-ეკონომიკურ საქმიანობას, ახორციელებს ერთიან საგარეო-ეკონომიკურ პოლიტიკას. შესაბამის საქმიანობას ეწევა დარგობრივი პროექტებისა და ინვესტიციების, საგარეო ვაჭრობის, საერთაშორისო ორგანიზაციებთან ურთიერთობის, იურიდიული და საგარეო-ეკონომიკური წარმომადგენლობების მუშაობის კოორდინირების საქმეში. ერთ-ერთ სტრუქტურულ ერთეულად ფუნქციონირებს დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის წევრ სახელმწიფოებთან ეკონომიკური ურთიერთობის განყოფილება.

კომიტეტი არის საქართველოს მთავრობის ოფიციალური აგენტი ევროგაერთიანებაში.

შექმნილია და ფუნქციონირებს საქართველოს საგარეო-ეკონომიკურ წარმომადგენელთა ინსტიტუტი მსოფლიოს 24 ქვეყანაში. მიგვაჩნია, რომ ამ ინსტიტუტმა შესაბამისი სამართლებრივი ბაზის შექმნის შემდეგ შეიძლება მეტად მნიშვნელოვანი როლი შეასრულოს როგორც საგარეო ვაჭრობის, ისე უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის მხრივ.

ერთ-ერთ მთავარ ამოცანას დღეს წარმოადგენს საერთაშორისო ეკონომიკურ და რეგიონულ ორგანიზაციებთან კავშირების დამყარება და თანამშრომლობის გაფართოება. ხელმოწერილი იქნა პირველი სამთავრობო ხელშეკრულება (საფეიქრო ნაწარმით ვაჭრობის შესახებ) საქართველოსა და ევროკავშირში შემავალ 12 ქვეყანას შორის. მზადდება მრავალისმომცველი ხელშეკრულება პარტნიორობისა და თანამშრომლობის შესახებ ევროპის კავშირს, მის წევრ ქვეყნებსა და საქართველოს რესპუბლიკას შორის, რომელიც უახლოეს პერიოდში იქნება ხელმოწერილი. ფართო ურთიერთობა არის დამყარებული რეკონსტრუქციისა და განვითარების ევროპულ ბანკთან. აქტიური სამუშაოები მიმდინარეობს გაეროს დაქვემდებარებაში მყოფ ეკონომიკურ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობის გაფართოებისა და გაღრმავების მიმართულებით.

საგარეო-ეკონომიკურ ურთიერთობათა კომიტეტში, საქართველოს სახელმწიფოს მეთაურის 1993 წლის 18 დეკემბრის № 262 ბრძანებულების შესაბამისად, შემუშავებულ იქნა კრიზისის დაძლევისა და სტაბილიზაციის დარგობრივი პროგრამა — „საგარეო პოლიტიკა: ეკონომიკური ასპექტები", რომელიც მოწონებულია რესპუბლიკის მინისტრთა კაბინეტის და სხვადასხვა სამინისტროების მიერ. საჭიროა ამ პროგრამის უსათუოდ განხორციელება.

დასრულდა ერთობლივი მუშაობა და რეკონსტრუქციისა და განვითარების ევროპული ბანკის დირექტორთა საბჭოზე გასული წლის აგვისტოში დამტკიცდა ე. წ. **„ევროპული ბანკის სტრატეგია საქართველოსათვის"**. მეტად ნაყოფიერი გამოდგა მუშაობა მსოფლიო ბანკთან.

ჩამოყალიბდა თურქეთ-საქართველოს ერთობლივი კომპანია, რომელშიც საქართველოს მხრიდან შევიდნენ წამყვანი საწარმოო და სავაჭრო კომპანიები, ხოლო თურქეთის მხრიდან — ტრაპზონის, რიზეს და სამსუნის უმსხვილესი მეწარმეები და სავაჭრო ფირმები.

საზღვარგარეთის ქვეყნებთან საინვესტიციო თანამშრომლობის სფეროში პრიორიტეტულ მიმართულებებად მიგვაჩნია: ენერგოუზრუნველყოფა, მოსახლეობის კვების პროდუქტებით დაკმაყოფილება, ტრანსპორტისა და კავშირგაბმულობაში „ვიწრო ადგილების" ლიკვიდაცია, საექსპორტო პროდუქციის წარმოების გაზრდა და სხვ.

დიდ ეფექტს მოგვცემს ენერგეტიკის დარგში თბილსრესის, ენგურის და რიონის ჰიდროელსადგურების ტექნიკური გადაიარაღების პროექტების განხორციელება, ევროპის რეკონსტრუქციის და განვითარების ბანკის კრედიტის გამოყოფა. ეფექტიანად უნდა ვიმუშაოთ ამ მიმართულებით.

ევროკავშირის კომისიის ტექნიკური დახმარების პროგრამის ფარგლებში ფრანგი და ქართველი სპეციალისტების მონაწილეობით მუშავდება საქართველოს ენერგეტიკის განვითარების პროგრამა.

რესპუბლიკის აგროსამრეწველო კომპლექსის განვითარებაზე მიმართულია გერმანული და ჩინური სახელმწიფო კრედიტები. გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის კრედიტი 30 მლნ. გერმანული მარკის ოდენობით მთლიანად მოხმარდება სოფლის მეურნეობის და კვების მრეწველობის კერძო სექტორს.

საქართველოს რესპუბლიკისა და ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის მთავრობებს შორის დადებული ხელშეკრულების შესაბამისად ხელმოწერილია საკონტრაქტო ხელშეკრულება ჩინური წარმოების მცირეგაბარიტიანი ტრაქტორების „სინტაი-180"-ის შესყიდვის შესახებ. ჩინეთის საგარეო სავაჭრო კომპანიამ უკვე დაიწყო მინიტრაქტორების მოწოდება რესპუბლიკაში.

ამჟამად მიმდინარეობს წინასწარი მოლაპარაკება ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკასთან მცირე ჰესებისათვის შესაბამისი მოწყობილობების შეძენის თაობაზე. შემოთავაზებულია ჩინური წარმოების მცირე ჰესების სხვადასხვა სიმძლავრის აგრეგატები. დაგეგმილი გვაქვს ევრობანკთან განვიხილოთ რესპუბლიკის ერთი რეგიონის (კახეთი) მაგალითზე მცირე ჰესების მშენებლობის პროექტის დაფინანსების საკითხი.

პირდაპირი ინვესტირების განსახორციელებლად დაიდო ხელშეკრულებები „საქნავთობსა" და ფირმებს — ინგლისურ „ტიპიკენსა" და ავსტრალიურ „კროპფუდს" შორის, აგრეთვე ნაყარი წიდების გადამამუშავებელი კომპლექსის მშენებლობის თაობაზე რუსთავის მეტალურგიულ ქარხანასა და თურქულ ფირმა „სოტურს" შორის.

საზღვარგარეთული პარტნიორების მოძიებაში დახმარების აღმოსაჩენად ყალიბდება თანამშრომლობა აშშ-ს ვაჭრობის სამინისტროს კომერციულ ინფორმაციულ სამსახურთან, გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის საგარეო ვაჭრობის ინფორმაციის ბიუროსთან, თურქეთის საგარეო ეკონომიკური კავშირების გამგეობასთან, „დოიჩბანკის" წარმომადგენლობასთან საქართველოში და სხვა. ამ უკანასკნელთან ერთად მუშავდება საკითხი ლითონური მანგანუმისა და კალიუმის პერმანგანატის ახალი საწარმოო სიმძლავრეების შესაქმნელად და ხაშურის მინის ტარის ქარხნის საჩამოსხმო ხაზებისათვის საჭირო საკრედიტო რესურსების გამოყოფის შესახებ და სხვ.

ევროკავშირის ტექნიკური დახმარების სამსახურის ექსპერტები, რესპუბლიკის სპეციალისტთა მონაწილეობით, შეუდგნენ ევროპა-კავკასია-აზიის სატრანსპორტო დერეფნის რეგიონული პროგრამის შემუშავებას. პროგრამა შედგება სავაჭრო, საზღვაო, სარკინიგზო, საავტომობილო გზებისა და სხვა საკომუნიკაციო კავშირების განვითარების 23 პროექტისაგან. პირველი ეტაპის 5 პროექტისათვის უკვე გამოიყო 4,7 მილიონი ეკიუ.

პროექტების შემუშავების პარალელურად წინა პლანზე წამოიწია მათი განხორციელებისათვის საჭირო დაფინანსების საზღვარგარეთული წყაროების მონახვისა და ინვესტორთა დაინტერესების საკითხებმა.

პირველი პრაქტიკული ნაბიჯი ამ მიმართულებით გადაიდგა. გასული წლის აპრილში, ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკის სანკტ-პეტერბურგში გამართულ წლიურ სხდომაზე, განხილულ იქნა ფოთის პორტის რეკონსტრუქციის ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთება და მისი განხორციელებისათვის შესაბამისი კრედიტების გამოყოფის საკითხი. ბანკის ექსპერტები შეუდგნენ ამ საკითხის საფუძვლიან შესწავლას.

ამჟამად უცხოელი სპეციალისტების დახმარებით, საგარეო-ეკონომიკურ ურთიერთობათა კომიტეტის ხელშეწყობით, დეპარტამენტი „საქნახშირი" ამზადებს ტექნიკურ-ეკონომიკურ დასაბუთებას ნახშირზე მომუშავე 200 მეგავატი სიმძლავრის თბოელექტროსადგურის ასაშენებლად, ტყიბულის ქვანახშირისა და ჭიათურის მანგანუმის მადნების რაციონალური გამოყენების მიზნით.

მეტად აქტუალურია მადნეულის ოქროს შემცველი კვარციტების გადამუშავების პრობლემა. მასთან დაკავშირებით ჩატარდა მოლაპარაკება ავსტრალიურ ფირმა „კროპვუდთან" და ხელი მოეწერა ხელშეკრულებას ერთობლივი წარმოების შექმნის თაობაზე.

საზღვარგარეთული ინვესტიციების რაციონალურად გამოყენების თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია ისეთი პრიორიტეტული ობიექტები და მიმართულებები, როგორიცაა თბილისის აეროპორტის რეკონსტრუქცია, რესპუბლიკის ტერიტორიაზე გამავალი ნავთობსადენისა და გაზსადენის მშენებლობა, საქართველოს საზღვაო ფლოტის განვითარება და სხვა. ამ საკითხებს განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაუთმონ მინისტრთა კაბინეტმა, საგარეო-ეკონომიკურ ურთიერთობათა კომიტეტმა, დაინტერესებულმა უწყებებმა.

განხორციელდა თურქეთის 50 მილიონი აშშ დოლარის მოცულობის კრედიტის განაწილების და პროექტების ექსპერტიზის სამუშაოები. ამ კრედიტის ფარგლებში სრულდება რადიო და სატელეფონო კომუნიკაციების რეკონსტრუქციისა და გაფართოების, რუსთავის ცემენტის ქარხნის ეკოლოგიური უსაფრთხოების, სასმელი წყლების ჩამოსხმის პროექტები და სხვა.

საჭიროა მეტი კონტროლი მიღებული დადგენილებების განხორციელებაზე.

უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა და მათი გამოყენება უნდა მოხდეს რესპუბლიკის ეკონომიკის განვითარების პრიორიტეტული მიმართულებების შესაბამისი პროგრამების დაფინანსების მიზნით. ვფიქრობ, სწორად მოიქცა საგარეო-ეკონომიკურ ურთიერთობათა კომიტეტი, როცა ეკონომიკის სამინისტროსთან ერთად შეიმუშავა აღნიშნული პრიორიტეტული მიმართულებები და პროგრამები. ისინი დაამტკიცა რესპუბლიკის მინისტრთა კაბინეტმა.

რესპუბლიკაში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვისა და საინვესტიციო საქმიანობის გაცოცხლებისა და ერთიანი სტრატეგიის ჩამოყალიბების მიზნით მინისტრთა კაბინეტმა მიიღო დადგენილება „საზღვარგარეთის ინვესტიციების მოზიდვის და გამოყენების დამატებითი ღონისძიებების შესახებ". საჭიროა მისი უფრო ეფექტიანი განხორციელება.

მინისტრთა კაბინეტის დადგენილებით დამტკიცდა რესპუბლიკის ეკონომიკის განვითარების პრიორიტეტული მიმართულებები და იმ საინვესტიციო პროექტების ნუსხა, რომელთა ინვესტირება უნდა მოხდეს პირველ რიგში.

საჭიროა ინვესტიციების სფეროში სათანადო კანონპროექტების და საკანონმდებლო აქტების შემუშავება, მკაცრი კონტროლის დაწესება საქართველოსათვის გამოყოფილი საზღვარგარეთული კრედიტების მიზნობრივ განაწილებაზე, დასაქონლებასა და კონკრეტული ხელშეკრულებებით საქონლის მოწოდებაზე და სხვა.

მიღებული კრედიტებიდან და ჰუმანიტარული დახმარებიდან განსაკუთრებით აღსანიშნავია:

პირველი. ევროკავშირის კრედიტი 70 მილიონი ეკიუ, გამოიყო 1992 წელს, საქართველოში შემოვიდა: 200 ათასი ტონა ხორბალი, 4,2 ათასი ტონა საქონლის ხორცი, 45 ათასი ტონა შაქარი, 111 ათასი ტონა ფქვილი, 0,3 ათასი ტონა საფუარი, 3 ათასი ტონა მარგარინი, 6,2 მლნ. ლიტრი მზესუმზირის ზეთი, 3,5 ათასი ტონა მშრალი რძის ფხვნილი. 2,4 მლნ. დოლარის ღირებულების მედიკამენტები და სხვ.

მეორე. ევროკავშირის კრედიტი, 10 მილიონი ეკიუ (1993 წ.) შემოვიდა: 85 ათასი ტონა ხორბალი, 0,1 ათასი ტონა საფუარი, 350 ათასი დოლარის ღირებულების მედიკამენტები.

მესამე. ევროკავშირის კრედიტი, 40 მილიონი ეკიუ (1993 წ.) შემოვიდა: 210 ათასი ტონა ხორბალი, 60 ათასი ტონა ფქვილი, 0,3 ათასი ტონა საფუარი.

ორიოდე სიტყვა ჰუმანიტარული დახმარებების შესახებ. 1993 წელს მივიღეთ ამერიკის შეერთებული შტატებიდან 405 ათასი ტონა ხორბალი, გერმანიიდან 20 ათასი ტონა ფქვილი და 20 ათასი ტონა შაქარი, იაპონიიდან — 5 ათასი ტონა ნავთი. 1994 წელს — აშშ-დან 100 ათასი ტონა ხორბალი და ა. შ. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია დახმარება, რომელსაც საქართველო ამერიკის შეერთებული შტატებიდან ღებულობს, ამ დახმარების ყოველწლიური მოცულობა 100 მილიონ დოლარს შეადგენს. მომავალშიც უნდა ველოდოთ, რომ საქართველოსათვის დახმარების კურსი გაგრძელდება. ამასთან, მხედველობაში უნდა ვიქონიოთ, რომ, როგორც ამერიკის, ასევე სხვა ქვეყნების დახმარება უფრო მეტად მიმართული იქნება განვითარების სფეროსკენ, თანდათან შემცირდება ჰუმანიტარული დახმარების მოცულობები, გაიზრდება განვითარების პროცესში მათი მონაწილეობა. სამწუხაროდ, ჰუმანიტარული დახმარება ხშირად ვერ აღწევს იმ ფენებამდე, ვისაც ის პირველ რიგში ეკუთვნის. ამ სახის დახმარებათა საქმეში არსებული ნაკლოვანებების დასაძლევად შეიქმნა ერთიანი რესპუბლიკური სისტემა. დაგროვდა გარკვეული გამოცდილება, ეხლა სავსებით რეალურია სრული წესრიგის დამყარება ჩვენი ხალხისათვის ამ უაღრესად მნიშვნელოვან სფეროში.

ძირფესვიანად უნდა გაუმჯობესდეს ექსპორტ-იმპორტის სამსახური. წარმოება ორიენტირებული უნდა იყოს არა მარტო საკუთარი ბაზრის დაკმაყოფილებაზე, არამედ უცხოური ბაზრის სტანდარტებზე. უნდა ვისწავლოთ მსოფლიო და რეგიონულ ბაზარზე გასვლის და იქ დამკვიდრების ხელოვნება. უნდა გამოვუშვათ მსოფლიო ბაზარზე კონკურენტუნარიანი პროდუქცია, უკეთ შევისწავლოთ მსოფლიო და რეგიონული ბაზრების კონიუნქტურა.

უკეთ უნდა განხორციელდეს საქართველოს ექსპორტ-იმპორტის სახელმწიფოებრივი რეგულირება, საექსპორტო და საიმპორტო პროდუქციის ლიცენზირების მეშვეობით.

მინისტრთა კაბინეტმა, პარლამენტმა, სახელმწიფოს მეთაურმა უნდა უზრუნველყონ საგარეო საქმეთა სამინისტროს, საგარეო-ეკონომიკურ ურთიერთობათა კომიტეტისა და ვაჭრობისა და მატერიალური რესურსების სამინისტროს საქმიანობის სწორი, რაციონალური, სრულყოფილი კოორდინაცია და საჭირო შემთხვევაში მიზანშეწონილი რესტრუქტურიზაცია.

საგარეო ეკონომიკურ ურთიერთობებში აქტიურად მონაწილეობს საგარეო საქმეთა სამინისტრო საგარეო-ეკონომიკურ ურთიერთობათა კომიტეტთან ერთად.

ბოლო ორი წლის მანძილზე საგარეო საქმეთა სამინისტროს ინიციატივით სულ ხელმოწერილია 757 საერთაშორისო დოკუმენტი, აქედან უკრაინასთან — 21, აზერბაიჯანთან — 25, გერმანიასთან — 9, პოლონეთთან — 4, თურქეთთან — 11, თურქმენეთთან — 23, ჩინეთთან — 29, ყაზახეთთან — 22, დიდ ბრიტანეთთან — 4, აშშ-თან — 5, ირანთან — 18, რუსეთთან — 37, სომხეთთან — 22, ესპანეთთან — 2 და ა. შ. ხელშეკრულებათა უმრავლესობა — 151, ეხება ეკონომიკურ საკითხებს და მოიცავს სავაჭრო-ეკონომიკურ, სატრანსპორტო, საბანკო, საბაჟო, საინვესტიციო და სხვა სფეროებს.

პარლამენტს საგარეო-ეკონომიკურ ურთიერთობათა კომიტეტმა აპრობირებისათვის გადასცა „უცხოური ინვესტიციების დაცვის" კანონის პროექტი, მზადდება „ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების კანონის" პროექტი. ორივე დოკუმენტში სრულად არის გათვალისწინებული ამ დარგებში საერთაშორისო საქმიანობის გამოცდილება და სავარაუდოა, რომ ამ კანონთა მიღება მძლავრ ბიძგს მისცემს როგორც უცხოური ინვესტიციების ზრდას, ისევე სავაჭრო-ეკონომიკური სფეროს გამოცოცხლებას.

ორმხრივი ურთიერთობების ინტენსიფიკაციის გარდა, მიმდინარეობს მუშაობა საერთაშორისო ეკონომიკურ და სოციალურ ორგანიზაციებში ინტეგრაციისათვის. დღეისათვის საქართველო მრავალი საერთაშორისო ეკონომიკური და სოციალური ორგანიზაციის წევრია, მათ შორის: საერთაშორისო სავალუტო ფონდის, მსოფლიო ბანკის ჯგუფის (რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკი, განვითარების საერთაშორისო ორგანიზაცია და მრავალმხრივი ინვესტიციების საგარანტიო სააგენტო), გაეროს სამრეწველო განვითარების ორგანიზაციის, გაეროს ვაჭრობისა და განვითარების კონფერენციის, მსოფლიო საფოსტო კავშირის, სამოქალაქო ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაციის, საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციის, ელექტროკავშირგაბმულობის საერთაშორისო კავშირის და სხვა. სათანადო დოკუმენტები წარმოვუდგინეთ და დამკვირვებლის სტატუსი მივიღეთ ისეთ ავტორიტეტულ საერთაშორისო ორგანიზაციებში, როგორიცაა ვაჭრობისა და ტარიფების საერთო შეთანხმება (გატი) და კვებისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია (ფაო) და სხვ.

საქართველოს გაწევრიანება სხვადასხვა ეკონომიკურ ორგანიზაციებში კვლავაც გრძელდება.

ეკონომიკური კრიზისიდან თავის დაღწევის მნიშვნელოვან ფაქტორად მიგვაჩნია ის, რომ **საქართველოს განვითარებადი ქვეყნის სტატუსი მიენიჭა**, რაც მისთვის მეტი ქმედითი დახმარების გაწევას გულისხმობს.

მსოფლიო ეკონომიკურ სისტემაში საქართველოს ეფექტიანი ჩართვის მძლავრ ინსტრუმენტად შავი ზღვის ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგანიზაციაში (ბისეკი) აქტიური მონაწილეობა უნდა იქცეს. ამ თემაზე ბევრი ითქვა, განსაკუთრებით წევრ სახელმწიფოთა საგარეო საქმეთა მინისტრების თბილისის თათბირზე.

ბისეკის სტრუქტურა, საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს წინადადებით (ჩვენი მძიმე ენერგოკრიზისიდან გამომდინარე), ერთი სამუშაო ჯგუფით გაიზარდა, რომელიც ენერგეტიკის დარგში თანამშრომლობის პრობლემებზე იმუშავებს. თბილისის შეხვედრა მეტად კონსტრუქციული გამოდგა, ვინაიდან წევრი სახელმწიფოები აქ საბოლოოდ შეთანხმდნენ და ხელი მოაწერეს ბისეკის ბანკის შექმნის ხელშეკრულებას.

საგარეო ეკონომიკურ ურთიერთობებში თავისი მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს საგარეო საქმეთა სამინისტროს და ეს გასაგებია, რადგანაც საგარეო ეკონომიკური და კულტურული ურთიერთობანი დიდად არის დამოკიდებული დიპლომატიურ წარმატებებზე, მსოფლიოს საერთაშორისო პოლიტიკურ, სოციალურ, ეკონომიკურ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობაზე.

XV. საგარეო პოლიტიკა. ძირითადი დიპლომატიური ასპექტები

დღეისათვის საქართველოს რესპუბლიკა აღიარა მსოფლიოს პრაქტიკულად ყველა ქვეყანამ. ორმხრივი დიპლომატიური ურთიერთობები დამყარდა მსოფლიოს 90 სახელმწიფოსთან. გრძელდება მუშაობა დანარჩენ სახელმწიფოებთან ურთიერთობის დასამყარებლად ჩვენი ინტერესების შესაბამისად.

22 სახელმწიფოსთან შექმნილია სამართლებრივი ბაზა ორმხრივ სახელმწიფოებრივ ურთიერთობათა განვითარებისათვის სხვადასხვა დარგებში.

პარლამენტი, მინისტრთა კაბინეტი, სახელმწიფოს მეთაური, საგარეო საქმეთა სამინისტრო განსაზღვრავენ და ახორციელებენ საგარეო პოლიტიკურ პრიორიტეტებს, საგარეო პოლიტიკურ კონცეფციას.

საქართველოს საშინაო და საგარეო პოლიტიკაზე ყოველთვის დიდ გავლენას ახდენდა და მომავალშიც მოახდენს მეზობელი დიდი სახელმწიფოების ან სამხედრო-პოლიტიკური დაჯგუფებების გრძელვადიანი თუ მოკლევადიანი ინტერესები და პოლიტიკური კურსი.

საქართველოს გეოპოლიტიკური მდგომარეობა — ის არის ერთგვარი „ხიდი" გეოპოლიტიკურ „დასავლეთსა და აღმოსავლეთს", „ჩრდილოეთსა და სამხრეთს" შორის — უცვლელი რჩება და ამდენად მომავალში, საგარეო პოლიტიკური პრიორიტეტებისა და კურსის შემუშავებისას თუ განხორციელების დროს უნდა გათვალისწინებულ იქნას საუკუნეების განმავლობაში ჩამოყალიბებული და დღეს არსებული რეალობა.

აქედან გამომდინარე, საქართველოს საგარეო პოლიტიკა მაქსიმალურად გაწონასწორებული უნდა იყოს და ითვალისწინებდეს იმ ფაქტორებს, რომელთა ერთობლიობაც განსაზღვრავს მის გეოპოლიტიკურ მდგომარეობას.

ცნება „გაწონასწორებული", მინდა სწორად გამიგოთ, გულისხმობს იმას, რომ საქართველო ისევე, როგორც ყოფილი საბჭოთა კავშირის თითქმის ყველა ქვეყანა, რუსეთის ჩათვლით, მიისწრაფვის ევროპულ სტრუქტურებში ინტეგრირებისაკენ. ეს ჩვენი სტრატეგიული მიზანია. ეს ერთი. მეორე მხრივ, ეს პროცესი ფრთხილად უნდა ხორციელდებოდეს და არ უნდა დაირღვეს წონასწორობა მეზობლებთან ურთიერთობაში, იმ დიფერენცირებულ მიდგომათა გათვალისწინებით, რომლებიც საერთაშორისო ურთიერთობათა სისტემაში ჩვენი მეზობლების გეოპოლიტიკური მდგომარეობით და მნიშვნელობით არის განპირობებული.

ამასთან, მხედველობაშია მისაღები ისიც, რომ დასავლეთიც არ არის ჯერჯერობით მზად, რომ საქართველო სრულუფლებიან პარტნიორად და მოკავშირედ აღიაროს.

ვიმეორებ, ეს ყოფილი საბჭოთა კავშირის ყველა ქვეყნისთვის დამახასიათებელი მოვლენაა.

ამდენად დასავლეთზე სტრატეგიული ორიენტაციის პარალელურად აუცილებელია აქტიურად განვითარდეს მრავალმხრივი თანასწორუფლებიანი ურთიერთობები დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობასთან, — პირველ რიგში, ჩვენს უშუალო მეზობლებთან, რუსეთთან, უკრაინასთან, სომხეთთან, აზერბაიჯანთან, ცენტრალური აზიის რესპუბლიკებთან. ვინაიდან, რუსეთი მომავალშიც შეინარჩუნებს ერთ-ერთი გეოპოლიტიკური „ძალის ცენტრის" სტატუსს, საქართველოს ინტერესებში იქნება, თუ იგი წარმატებით მოახერხებს ბალანსირებას, ინტერესთა შეხამებას. ჩემი ვარაუდი ასეთია: ევროპულ პროცესებში რუსეთის ინტეგრირება იმაზე უფრო სწრაფად წარიმართება, ვიდრე ბევრს ჰგონია; საქმე ის არის, რომ როგორც ევროპის, ასევე რუსეთის სასიცოცხლო ინტერესებშია იმ ბარიერების რაც შეიძლება სწრაფად მოშლა, რომლებიც ევროპის და მთელი მსოფლიოს ორ დაპირისპირებულ ბანაკად ფორმირებამ გამოიწვია. ეს დააჩქარებს საერთო პროგრესს, შექმნის უკეთეს გარემოს რუსეთის სახელმწიფოს სტაბილურობისა და მისი დემოკრატიული გზით განვითარებისათვის. რუსეთთან ახალი ურთიერთობების მშენებლობა დღევანდელ და მომავალ თაობათა ერთ-ერთი უმთავრესი საზრუნავია. ისტორიული გამოცდილების მოშველიება და ახალ რეალობათა გათვალისწინება რუსეთ-საქართველოს დღევანდელი და მომავალი კავშირების საფუძველია.

საქართველოს გაწევრიანება დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობაში, როგორც მსოფლიო პრესა წერდა, პრაქტიკულად „დიდი მსოფლიო პოლიტიკის თანხმობით" მოხდა. თვით აშშ-ს ამჟამინდელმა ადმინისტრაციამ და მსოფლიოს წამყვანმა სახელმწიფოებმა დადებითად შეაფასეს ეს აქცია, რადგანაც, ერთი მხრივ, ეს არ ემუქრება ჩვენს დამოუკიდებლობას და დემოკრატიას, და მეორე მხრივ, ეს სავსებით მისაღებია მსოფლიოს ყველა ქვეყნისათვის, მათი ეროვნული და გეოპოლიტიკური ინტერესებიდან გამომდინარე, ისევე, როგორც საქართველოსათვის.

რუსეთის ფედერაციაში დაინიშნა ახალი ელჩი, ბატონი ვაჟა ლორთქიფანიძე, რომელსაც შეუძლია მნიშვნელოვანი როლი შეასრულოს რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობის განვითარების თანამედროვე ეტაპზე.

დსთ-ს ქვეყნებთან ეკონომიკური ურთიერთობების განვითარებას განაგებს ახლად დანიშნული ვიცე-პრემიერი ბაკურ გულუა. იმედი გვაქვს, გატარდება ეფექტიანი რეალისტური პოლიტიკა დსთ-ს სახელმწიფოებთან.

დიდი იმედების მომცემია ჩვენი ურთიერთობა უკრაინასთან; ამ კავშირების განსაკუთრებულობას ხაზს უსვამს თვით „დიდი ხელშეკრულების" დასახელებაც.

პრეზიდენტ კუჩმას უაღრესად შედეგიანმა ვიზიტმა დაადასტურა ორი ქვეყნის თანამშრომლობაში დიდი და ჯერ კიდევ გამოუყენებელი პოტენციალის არსებობა.

ასეთ ვითარებაში მყოფი საქართველოსათვის აქტიური რეგიონული პოლიტიკა უეჭველად უნდა დარჩეს საგარეო პოლიტიკურ პრიორიტეტებში. ქვეყანას მსოფლიოს „დიდ პოლიტიკაში" ჩართვა მხოლოდ აქტიური რეგიონული პოლიტიკის გატარებით შეუძლია.

დიდი მნიშვნელობა ენიჭება, ჩვენი აზრით, მსოფლიოს წამყვან სახელმწიფოებთან, აგრეთვე ახლო აღმოსავლეთის სახელმწიფოებთან ორმხრივი ურთიერთობების განვითარებას. მხედველობაში გვაქვს მჭიდრო ეკონომიკური და კულტურული, სამეცნიერო კავშირები ჩვენს უახლოეს მეზობელთან თურქეთთან; ეს თანამშრომლობა მეზობლური სითბოთი და ურთიერთგაგებით გამოირჩევა.

ასევე ბევრი გაკეთდა ეკონომიკური და სხვა კავშირების განვითარებისათვის ირანთან, ჩინეთთან, არაბულ სამყაროსთან. დიდ მნიშვნელობას იძენს ჩვენი განსაკუთრებული ურთიერთობა გერმანიასთან, საფრანგეთთან, ნიდერლანდებთან, დასავლეთის თითქმის ყველა ქვეყანასთან. იმედის მომცემია ამ დღეებში ჩემი ვიზიტი ინგლისში, დიდი პოტენციალია ჩადებული საქართველოსა და ისრაელს შორის ურთიერთობაში.

მიგვაჩნია, რომ მომავალში ჩვენი კავშირების განვითარებას ლათინური ამერიკის, აფრიკის, აზიისა და ავსტრალია-ოკეანიის ჯერ კიდევ „აუთვისებელ" სივრცესთან ასევე კარგი პერსპექტივა გააჩნია.

შემდგომ სრულყოფას მოითხოვს საქართველოს რესპუბლიკის საგარეო პოლიტიკური კონცეფცია, საგარეო პოლიტიკის დიპლომატიური და ეკონომიკური ასპექტები. ამ კონცეფციას გააჩნია თავისი მუდმივი და ცვლადი, სტრატეგიული და ტაქტიკური პარამეტრები. დინამიურად იცვლება სამყარო, იცვლება მსოფლიო პოლიტიკა. საჭიროა სათანადო კორექტივების შეტანა კონცეპტუალურ და მისგან გამომდინარე დოკუმენტებში, საქართველოს საგარეო პოლიტიკაში.

საერთაშორისო პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და საფინანსო ორგანიზაციებთან საქართველოს რესპუბლიკის ურთიერთობები და მათი განვითარების პერსპექტივები ყოველდღე უნდა იდგეს მინისტრთა კაბინეტის, საგარეო საქმეთა სამინისტროს, საგარეო-ეკონომიკურ ურთიერთობათა კომიტეტის, ეკონომიკის, ფინანსთა სამინისტროს, ეროვნული ბანკის ყურადღების ცენტრში.

საჭიროა შავი ზღვის ქვეყნების ალიანსში საქართველოს თანამშრომლობის შემდგომი აქტივიზაცია.

მეტად აქტუალურია და პერსპექტიული საკითხი საქართველოსა და ხმელთაშუა ზღვის სახელმწიფოთა შორის პოლიტიკური და ეკონომიკური თანამშრომლობის შესახებ.

უნდა აღინიშნოს, რომ ჩვენ ჯერ კიდევ სრულად ვერ ვიყენებთ შესაძლებლობებს, რომლებიც რეალურად არსებობს თანამშრომლობაში ჩვენს უახლოეს მეგობარ და მოძმე სახელმწიფოებთან — აზერბაიჯანთან და სომხეთთან, კონფლიქტების ეტაპი დამთავრდება და ამიერკავკასიის სამი სახელმწიფოს თანამეგობრობა განვითარების ახალ ფაზაში შევა.

აუცილებელია ჩრდილოეთ კავკასიის რეგიონში საქართველოს პოლიტიკის კიდევ უფრო გააქტიურება. რა თქმა უნდა, რუსეთ-საქართველოს თანამშრომლობის და ურთიერთგაგების კიდევ უფრო გაღრმავების ფონზე „კავკასიური დიალოგის" იდეა არ მომკვდარა, მას გაცოცხლება სჭირდება. სწორედ ასე აღვიქვი ჩრდილოეთ ოსეთის პრეზიდენტის ბატონ გალაზოვის ამასწინანდელი გამოსვლა. აუცილებელია ამ რეგიონის ხალხებთან და სახელმწიფოებთან კეთილმეზობლური დიფერენცირებული ურთიერთობა, დასაკონკრეტებელია ურთიერთობათა სფეროები. საჭიროა მეტი კონკრეტული საქმეები. უკვე უნდა გავითვალისწინოთ ჩეჩნეთში მომხდარი მოვლენების შედეგები. ჩეჩნეთში მომხდარ მოვლენებთან დაკავშირებით ჩვენ დავიკავეთ ის პოზიცია, რომელიც რეალისტურია და პერსპექტიულია როგორც საქართველოს, ასევე მთელი რეგიონის ინტერესების გათვალისწინებით, როგორც სადღეისოდ, ასევე სამომავლოდ.

გამოიკვეთა საქართველოს საგარეო-პოლიტიკური პრიორიტეტები გაერო-ში. ჩამოყალიბებულია გაერო-ში საქართველოს მიზნები და მათი მიღწევის გზები, სხვადასხვა ქვეყნების მისიებთან მუშაობის პროგრამა.

უნდა ამაღლდეს ოფიციალური სახელმწიფო ვიზიტების როლი და პრაქტიკული მნიშვნელობა კონკრეტულ სახელმწიფოებთან საქართველოს ურთიერთობის შემდგომი განვითარების მიზნით.

საქართველოს სრული სუვერენიტეტის განმტკიცებისათვის უდიდესი როლი ეკისრება საერთაშორისო ორგანიზაციების საქმიანობაში აქტიურ მონაწილეობას, ვინაიდან თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობათა სისტემას სწორედ ისინი განსაზღვრავენ უკვე ტრადიციული, ჩამოყალიბებული სტრუქტურების სახით.

ეკონომიკური და სოციალური დარგის საერთაშორისო ორგანიზაციებში ჩვენი ჩართვის შესახებ ზემოთ ითქვა, ამჯერად მოკლედ შევეხებით საქართველოს მონაწილეობას პოლიტიკური ხასიათის საერთაშორისო ორგანიზაციებში.

ამ მხრივ სერიოზული ნაბიჯები უკვე გადაიდგა. გაწევრიანდით გაერო-სა და მის სპეციალიზებულ ორგანიზაციებში, ევროკავშირისა და ჩრდილოატლანტიკური თანამშრომლობის საბჭოში, რაც ჩვენი ქვეყნის ინტერესების უკეთ დაცვის რეალურ საშუალებებს იძლევა.

პარლამენტის, სახელმწიფოს მეთაურის, მინისტრთა კაბინეტის, საგარეო საქმეთა სამინისტროს და გაერო-ში ჩვენი მუდმივი წარმომადგენლობის მუშაობაზე მეტყველებს 10 რეზოლუცია, რომელიც გაერო-ს უშიშროების საბჭომ მიიღო აფხაზეთის კონფლიქტთან დაკავშირებით.

ბუდაპეშტის ისტორიული ფორუმის ყველა 53-მა მონაწილე სახელმწიფომ დაგმო აფხაზეთის სეპარატისტ ლიდერთა მოქმედება ე. წ. „აფხაზეთის დამოუკიდებლობის" გამოცხადების თაობაზე და საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობისა და მისი საზღვრების ურღვევობის მიმართ მხარდაჭერა გამოხატა.

მე მათ მადლობა მინდა მოვახსენო საქართველოს ხელისუფლებისა და ხალხის სახელით.

და მაინც შეიძლება და, ალბათ, საჭიროც არის ლაპარაკი გაერო-სა და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციათა მხრიდან უფრო ქმედითი პრაქტიკული ნაბიჯების გადადგმის აუცილებლობაზე არა მარტო აფხაზეთის კონფლიქტთან, არამედ სხვა ეთნოპოლიტიკურ კონფლიქტებთან დაკავშირებით, მაგრამ პრაქტიკა აჩვენებს, რომ ასეთი ქმედითი, სწრაფად შედეგის მომტან მოქმედებათა წარმოება გაეროს ყოველთვის არ ძალუძს.

მიუხედავად გაეროს მხარდაჭერის დეკლარაციული ხასიათისა, მიგვაჩნია, რომ მას დიდი პოლიტიკური მნიშვნელობა აქვს და საბოლოო ჯამში გადამწყვეტ როლს შეასრულებს აფხაზეთის პრობლემის სასურველ მოგვარებაში.

თუმცა აქვე დავძენთ, რომ ბევრი რამ იქნება დამოკიდებული ისევ და ისევ რუსეთის პოზიციაზე, რომელიც ჩეჩნეთში ომისა და მასში ჩეჩნეთის მხარეზე აფხაზეთის სამხედრო ფორმირებათა მონაწილეობის ფონზე აშკარად ჩვენთვის სასარგებლოდ უნდა გამოიკვეთოს.

ბოლო პერიოდში გამოჩნდა ჩვენთვის სრულიად უცნობი, მაგრამ დამაიმედებელი პერსპექტივა ჩრდილოატლანტიკური თანამშრომლობის საბჭოს შექმნით, რომელმაც იკისრა ახლად შექმნილ სახელმწიფოებთან მჭიდრო კავშირში ევროპაში დემოკრატიისაკენ სწრაფვის, სახელმწიფოებრიობის შენარჩუნებისა და სტაბილურობის გარანტის ფუნქციები.

გასული წლის მარტში ხელი მოვაწერეთ ნატოს პროგრამის „თანამშრომლობა მშვიდობისათვის" ძირითად დოკუმენტს, ე. წ. საპრეზენტაციო დოკუმენტზე. მუშაობის დამთავრების შემდეგ ხელი მოეწერება ნატო-სა და საქართველოს შორის ორმხრივი თანამშრომლობის პროგრამას.

საქმიანი კონტაქტები გვაქვს ევროპის კავშირთან, მის ცალკეულ სტრუქტურებთან, ევროპის საბჭოსთან და ევროპარლამენტთან. უკვე რეალობაა ევროკავშირის კომისიასთან მუდმივი კონტაქტების გზით ჩვენი რესპუბლიკის პრიორიტეტული ეკონომიკური ინტერესების დაცვა.

დღეს საქართველოში მოქმედებს უცხოეთის 11 სახელმწიფოს საელჩო და 40-მდე საერთაშორისო ორგანიზაციის წარმომადგენლობა. საქართველოს საელჩოები გახსნილია 9 სახელმწიფოში, აქედან ჩვენი საელჩოები საფრანგეთსა და აშშ-ში რამდენიმე ქვეყანას მოიცავენ. ფუნქციონირებენ საქართველოს მუდმივი წარმომადგენლობები გაერო-ში, აგრეთვე ვენაში განლაგებულ საერთაშორისო ორგანიზაციებთან.

საქართველოს საკონსულოები გაიხსნა მოსკოვში, კიევში, ალმა-ათაში, ვენაში, ბრიუსელში, ბონში, ტრაპზონში, ანკარაში, ვაშინგტონსა და პარიზში. საკონსულო კონვენციები დაიდო თურქეთთან, საბერძნეთთან, რუსეთთან, ჩინეთთან და კვიპროსთან.

მიმდინარეობს მუშაობა კონვენციებზე გერმანიასთან, ავსტრიასთან, უკრაინასთან, პოლონეთთან, მოლდოვასთან, მაროკოსთან, მსოფლიოს მრავალ სხვა ქვეყანასთან.

მნიშვნელოვან სამუშაოს ასრულებს იუნესკოს საქართველოს ეროვნული კომისია. მისი საქმიანობის შედეგად იუნესკო საქართველოში დააფინანსებს 8 პროექტს ეკოლოგიის, ენერგეტიკის, განათლებისა და სპორტის დარგში, ხელი მოეწერა კონტრაქტს ინფორმატიკის განვითარების თაობაზე. საქართველოს ისტორიულ-არქიტექტურული ძეგლები — მცხეთის კომპლექსი, გელათისა და ბაგრატის ტაძრები მსოფლიოს საგანძურის სიაში იქნა შეტანილი.

დღეს მთავარია პარლამენტმა, მინისტრთა კაბინეტმა არ დაუშვან საგარეო და საშინაო პოლიტიკის გათიშვა, ისინი ერთი მთელის ორი ნაწილია. მათი წარმატების გარანტიაა მათი ორგანული, შინაგანი ლოგიკური მთლიანობა და ერთიანობა.

ასეთია, ძირითადად და მოკლედ ჩვენი საშინაო და საგარეო პოლიტიკის მთავარი ასპექტები, საკვანძო საკითხები და ის ამოცანები, რომლებიც უნდა გადავწყვიტოთ.

1995 წელი რეფორმების, პრეზიდენტისა და პარლამენტის დემოკრატიული არჩევნების, ახალი კონსტიტუციის მიღების ისტორიული წელია. ის მნიშვნელოვან ნიშანსვეტად შევა საქართველოს უახლეს ისტორიაში.

გისურვებთ წარმატებებს თქვენს საქმიანობაში ერისა და სამშობლოს საკეთილდღეოდ!

მთავარი რედაქტორი
ბუჩამ ბოგიაშვილი.